

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1007971434

Дата перевірки:
21.05.2021 21:19:16 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
21.05.2021 21:21:45 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: Vass-Róbert_Magiszteri-munka

Кількість сторінок: 53 Кількість слів: 10920 Кількість символів: 88899 Розмір файлу: 4.76 MB ID файлу: 1008064433

9.95% Схожість

Найбільша схожість: 3.97% з Інтернет-джерелом (<http://genius-ja.uz.ua/images/files/csernicsko-istvan-min.pdf>)

9.95% Джерела з Інтернету 143 ..... Сторінка 55

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

16.4% Цитат

Цитати 51 ..... Сторінка 56

Не знайдено жодних посилань

0.01% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0.01% Вилучення з Інтернету 3 ..... Сторінка 57

Немає вилучених бібліотечних джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 10

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Магістерська робота
ЕКОНОМІКА ТА МОВНИЙ ЛАНДШАФТ: ДОСЛІДЖЕННЯ
МОВНОГО ЛАНДШАФТУ УГОРСЬКИХ ФЕСТИВАЛІВ

Ваш Роберт Адальбертович

Студента II-го курсу

Освітня програма: 035 Філологія «Мова і література угорська»

Ступінь вищої освіти: магістр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Кормочі Золтан Золтанович

доктор філософії, доцент

Завідувач кафедрою філології:

Берегсасі Аніко Ференцівна

доктор габілітований, доцент, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Магістерська робота

**ЕКОНОМІКА ТА МОВНИЙ ЛАНДШАФТ: ДОСЛІДЖЕННЯ
МОВНОГО ЛАНДШАФТУ УГОРСЬКИХ ФЕСТИВАЛІВ**

Ступінь вищої освіти: магістр

Виконав: студент II-го курсу

Освітня програма: 035 Філологія «Мова і література угорська»

Ваш Роберт Адальбертович

Науковий керівник: **Кормочі Золтан Золтанович**

доктор філософії, доцент

Рецензент: **Черничко Степан Степанович**

доктор наук, професор

Берегове
2021

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

**GAZDASÁG ÉS NYELVI TÁJKÉP:KÁRPÁTALJA MAGYAR
FESZTIVÁLJAINAK A NYELVI TÁJKÉPVIZSGÁLATA**
Magiszteri dolgozat

Képzési szint: mesterképzés

Készítette: Vass Róbert

II. évfolyamos hallgató

Képzési program: 035 Filológia «Magyar nyelv és irodalom»

Témavezető: Karmacsi Zoltán

PhD, docens

Recenzens: Dr. Cserniczkó István

a tudományok doktora, professzor

ЗМІСТ

ВСТУП	5
I. ЕКОНОМІКА ТА МОВНИЙ ЛАНДШАФТ	7
1.1. Поняття мовного ландшафту	7
1.2. Розвиток лінгвістичного ландшафту як галузі дослідження.....	8
1.3. Законодавство, що впливає на мовний ландшафт.....	9
1.4. Минуле та сьогодення Закарпаття.....	10
1.5. Значення туризму в житті Закарпаття.....	11
1.6. Важливість роботи	11
1.7. Мета роботи	14
1.8. Методи дослідження	14
II. Мовний ландшафт фестивалів Закарпаття.....	16
2.1. Фестивальний туризм Закарпаття.....	16
III. Мовний ландшафт сфери обслуговування мукачевського та берегівського районів	30
3.1. Мовний ландшафт сфери обслуговування мукачевського району	32
3.1.1. Мовний ландшафт ресторанів мукачевського району.....	32
3.1.2. Мовний ландшафт піцерій та їдальнь мукачевського району	32
3.1.3. Мовний ландшафт кав'ярні та пабів мукачевського району	32
3.2. Мовний ландшафт сфери обслуговування берегівського району	40
3.2.1. Мовний ландшафт ресторанів берегівського району.....	32
3.2. Мовний ландшафт піцерій та кав'ярні мукачевського району.....	32
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	55
РЕЗЮМЕ	60

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.....	5
I. GAZDASÁG ÉS NYELVI TÁJKÉP	7
1.1.A nyelvi tájképhez kapcsolódó fogalmak	7
1.2.A nyelvi tájkép, mint kutatási terület kialakulása	8
1.3.A nyelvi tájképet érintő törvénykezés	9
1.4. A kárpátaljai régió múltja és jelene	10
1.5.A turizmus jelentősége Kárpátalján	11
1.6.A munka jelentősége	11
1.7.A munka célja.....	14
1.8 Kutatási módszerek	14
II. KÁRPÁTALJA FESZTIVÁLJAINAK NYELVI TÁJKÉPE.....	16
2.1. Kárpátalja fesztiválturizmusa	16
III. A MUNKÁCSI ÉS BEREGSZÁSZI JÁRÁS VENDÉGLÁTÓ EGYSÉGEINEK A NYELVI TÁJKÉPE	30
3.1 A munkácsi járás vendéglátó egységeinek a nyelvi tájképe	32
3.1.1 A munkácsi járás éttermeinek a nyelvi tájképe	14
3.1.2 A munkácsi járás pizzázóinak és étkezdéinek a nyelvi tájképe	14
3.1.3 A munkácsi járás kávézóinak és kocsmáinak a nyelvi tájképe	14
3.2 A beregszászi járás vendéglátó egységeinek a nyelvi tájképe	40
3.2.1 A beregszászi járás éttermeinek a nyelvi tájképe.....	14
3.2.2 A beregszászi járás kávézóinak és pizzázóinak a nyelvi tájképe	14
ÖSSZEFOGLALÁS.....	48
FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM.....	56
REZÜMÉ	54

BEVEZETÉS

Kárpátalja egy igazán egyedi és nem mindennapi múlttal és jelennel foglalkozik. A múlt viharvert utolsó évszázadának köszönhetően több állam fennhatósága alá került és kisebb vagy nagyobb mértékben, de ezek az államok rányomták bélyegjüket az itt élő emberek mindennapjaira és a nyelvhasználatukra is.

Kárpátalja elhelyezkedésének köszönhetően mezőgazdaságra alkalmatlan régió, mivel a területének nagy részét hegyek fedik, így gazdaságilag visszamaradott régiónak számít, viszont egyre többen figyelnek fel Kárpátaljára és a turizmust fejlesztését látják a fejlődés és a jólét zálogának (Cserniczkó 2014, Karmacsi 2017, 2018a, Berghauer 2012). A 2014-es Kelet- Ukrajnai fegyveres konfliktus eseményei által Ukrajna elvesztette a Krimi félszigetet, amely a turizmus melegágya volt Ukrajnának és egyben egyik legfontosabb turisztikai régiója. Többek között Krim anektálása, valamint a régió történelmi öröksége, gyógyfürdői, hegyei és sípályái és zamatos borai és a hozzájuk párosuló fesztiváloknak köszönhetően egyre nagyobb számú turistaáradatnak örvend évről-évre Kárpátalja és teszi mindezt úgy, hogy még csak most kezd kialakulni Ukrajna és egyben Kárpátalja turisztikai imázsa (Bergauer 2012). Van még egy fontos dolog, amely nagyban hozzájárul a régió jellegzetességeihez, mégpedig a kárpátaljai szláv dialektus használata, amely egyedinek számít és építi a régió turisztikai arculatát a nyelvészeknek és kutatóknak pedig segít megérteni miképpen alakul át egy nyelv gazdasági tőkévé vagy akár áruvá és hogy hogyan alakul át egy város/település nyelvi tájképe a gazdasági érdekek és viszonyok, az egyes nyelvek értéke és presztízse gazdasági célok elérése által (Bátyi 2014, Cserniczkó 2019).

A magiszteri munka tárgya Kárpátalja magyar fesztiváljainak valamint a Munkácsi és Begegszászi járás vendéglátó egységeinek a nyelvi tájképe. A munkában kvalitatív és kvantitatív kutatás segítségével kutatjuk a fesztiválok és vendéglátó egységek nyelvi tájképét, valamint a nyelvi tájkép kialakulása mögött meghúzódó kérdésekre keressük a válaszokat.

A magiszteri munka célja Kárpátalja magyar fesztiváljainak és a Munkácsi és Beregszászi járás vendéglátó egységeinek a digitális adatbázisának a kialakítása, valamint a régióban történő folyamatok leírása.

A munka három fejezetből áll. Az első fejezet a nyelvi tájkép fogalmával és a hozzá kapcsolódó fogalmak definíciójával, a kutatási terület kialakulásával és alkotmányos hátterével foglalkozik, valamint Kárpátalja sajátosságait taglalja. A második fejezet

Kárpátalja fesztiváljainak a nyelvi tájképét írja le. A harmadik fejezet pedig a Munkácsi és Beregszászi járás vendéglátó egységeinek a nyelvi tájképét vizsgálja.

I. FEJEZET

GAZDASÁG ÉS NYELVI TÁJKÉP

A gazdaság a mindenkori társadalmak egyik legfontosabb mozgatórugója. A gazdasági érdek határozza meg az országok közötti kölcsönös együttműködést, valamint egy ország politikai irányvonalát. Egy ország, régió gazdaságához jelentős mértékben hozzájárul az idegenforgalom, ami nagyban befolyásolja egy adott terület, régió nyelvi tájképét. A rohamosan fejlődő világnak és a globalizációnak köszönhetően az embereknek lehetőségük van megtapasztalni más országok, kultúrák és népek szokásait és mindennapi életét, ezért a turizmus és a lokális jellegzetességek kiemelésére – ami egyfajta turisztikai mágnesként szolgál - nagy hangsúlyt fektetnek. Ukrajna függetlenségének a harmadik évtized végét járva kezd kialakulni egyfajta turisztikai identitás, amely magával vonja Kárpátalja turisztikai fejlődését is (Bergauer 2012).

A következő fejezetekben részletesen kifejtjük a nyelvi tájkép fogalmát, valamint megvizsgáljuk, milyen gazdasági tényezők befolyásolják a látható térben történő nyelvi „párharcot” és hogyan alakul át a nyelv vagy nyelvek gazdasági árucikké.

1.1 A nyelvi tájképhez kapcsolódó fogalmak

A nyelvi tájkép (linguistic landscape) fogalma, mint kutatási terület kanadai szociálpszichológusok nevéhez fűződik, akik a quebeci franciák etnolingvisztikai vitalitását kutatták. Szerintük egy adott terület, város vagy agglomeráció szempontjából az ott élő közösségek vitalitását jelzik és különösen fontosak az adott területen élő kisebbségek számára, akik ki is szorulhatnak az úgynevezett virtuális térből (Laundry–Bourhis 1997, Karmacsi 2018, Kelly-Holmes 2010). Tradicionálisan a nyelvi tájkép kutatásánál a hivatalos útjelző táblák, reklámtáblák, utcanevek, helynevek és kormányzati épületek feliratait vizsgálták (Laundry–Bourhis 1997, Bátyi 2014), viszont a nyelvi tájkép fogalma a mai tágabb értelemben véve az okostáblavetítmények, a laptop- és mobiltelefon-kijelzők képei vagy a lézerrel az utcára vetített jelek (Szabó 2015), a virtuális térben, az interneten megjelenő képek, szövegek, nyelvi-képi szövegek, kép-szövegek és a mémek is nyelvi tájkép részét képezik (Nyíri 2011, Márku 2017). Shohamy és Waksman (2009) szerint a nyelvi tájképként könyvelhető el minden „diskurzus”, ami a nyilvános térben jelenik meg.

A nyelvi tájkép kutatásának színes palettájának köszönhetően a nyelvi tájkép, mint kutatási terület önálló ággá nőtte ki magát a szociolingvisztika és az alkalmazott nyelvészet

területein, amely segít a nyelvhasználat és a kultúra vizsgálatában (Bartha–Laihonen–Szabó 2013, Bányi 2014). Bartha–Laihonen–Szabó 2013:13 szerint „*A társadalom sokszínűsége, a személyközi viszonyokat, a politikai ideológiákat és a nyelvhasználatot egységben láttató nyelvi tájkép-koncepció nem a véletlennek köszönheti egyre növekvő népszerűségét. Olyan megközelítésről van szó, amely egyaránt merít a szociolingvisztika, a szemiotika, a folklorisztika, a történettudomány, a jogtudomány, a földrajztudomány vagy éppen a történeti névtan eredményeiből*”.

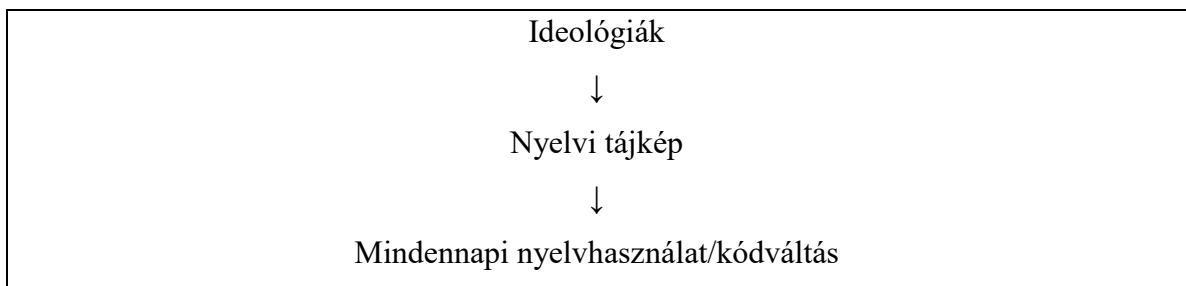
A nyelvi tájkép változásában jelentősen közbejárt az állami nyelvpolitikája (Karmacs 2019, Shohamy 2006, Bányi 2014), de a kisebb-nagyobb közösségek, családok, városi tanácsok, katonai egységek egyaránt alakíthatják egy adott terület nyelvi tájképét. (Spolsky 2009, Karmacs 2019). Ebből kifolyólag elmondható, hogy a nyelvi tájkép alakítása kétféle képen valósulhat meg: az első a top-down típusú jelzés, amelyet a kormány rendelkezései értelmében a hatóságok helyeznek ki. Ilyen jelzés például az utca- vagy falunévtábla, állami iskolák táblái stb. A második lehetőség amely segítségével alakítható egy nyelvi tájkép az úgynevezett bottom-up, amely a nem hivatalos állami szervek, mint például a magánvállalkozók, civil szervezetek helyeznek a köztérbe (Bányi 2014). Hires-László Kornélia (2018:163) szerint „*a nyelvi tájkép aspektusában a köztérek nyelvhasználata nem önkényes és véletlenszerű, a nyelvi tájkép úgy tekint ezekre, mint olyan reprezentativitásokra, melyek társadalmilag, emberileg, politikailag, ideológiailag, gazdaságilag, törvényileg, osztály és identitás, többnyelvűség által meghatározottak.*”

A nyelvi tájkép vizsgálatánál a kutatók figyelembe vették, hogy a kiírásoknál két alapfunkciót különböztetünk meg: a kommunikatív és a szimbolikus. A kommunikatív funkció szerepe igencsak fontos. Az elsődleges cél a táblák/jelzések kiírásánál, hogy elérjenek egy adott célközönséget és új információval szolgáljanak például egy termékkel vagy egy szolgáltatással kapcsolatba. A kiírások azon nyelven/nyelveken történnek kiírásra, amelyeket feltételezeten értenek a célközönség. A kiírások szimbolikus funkciója másban nyilvánul meg, mint a kommunikatív funkció. Az információ eljuttatása mellett, valamilyen többletjelentést is magukkal hordoznak (Csernicskó 2018). A szimbolikus funkció híven tükrözi egy adott ország nyelvpolitikáját, vagyis minden olyan kiírás, amelyet az államhatalom hivatalos szervein keresztül helyez a nyilvános térbe az információátadás mellett egy adott nyelv dominanciáját hivatott szemléltetni.

Shohamy (2009) nyelvpolitikai modellje alapján a nyelvi tájképben nyelvi ideológiák figyelhetők meg. „*A nyelvi ideológiák olyan leírások és magyarázatok, amelyek a nyelvet és a nyelvhasználatot bizonyos szempontból, bizonyos osztályozási*

szempontok alapján mutatják be. A nyelvi ideológia ennél fogva nem a nyelvről mint objektív valóságról árul el valamit, hanem azokról a személyekről és/vagy csoportokról, akik/amelyek létrehozzák azokat” (Bartha–Laihonen–Szabó 2013:17)

Shohamy (2009) nyelvpolitikai modellje (1.ábra)

Ben-Rafael (2006) szerint a nyelvi tájkép vizsgálatánál különböző nyelvi ideológiákat tükröző tényezők különíthetők el: hatalmi viszonyok, kommunikatív célok, önkifejezés vagy épp a kollektív identitás kifejezése. Bartha–Laihonen–Szabó (2013) kutatók rávilágítanak arra, hogy gyakoriak a konfliktusok a magyar nyelvű utcatáblák, útjelző táblák, utas tájékoztatók, emléktáblák és más, nyilvánosan elhelyezett szövegek körül, hogyha a kisebbség és a többségi közösségek között nem kiegyensúlyozott a kapcsolat. Ezeket a konfliktusokat Szlovákia területén figyelték meg, de ugyan így elmondható Kárpátaljáról is, hogy a kisebbség és a többségi közösségek között egy-egy nyelvhasználati konfliktus alakul ki, amikor is „alulról” szerveződő aktivisták hozzáírnak vagy éppen eltüntetnek bizonyos feliratokat a helységnévtáblákról, mint ahogy ez megtörtént Beregszász, Muzsaly és Szürte esetében (Cserniczkó 2018).

Reh (2010) kutatásában fontosnak látja hangsúlyozni, hogy a kiírásokon feltüntetett információ elrendezése szempontjából is fontos megvizsgálni a jeleket. A kutató négy típust különböztet meg az információ közlése és elrendezése szempontjából:

- 1) Duplikáció (duplicating), amikor ugyanaz az információ mindkét nyelven olvasható
- 2) Töredékes (fragmentary), amikor egyik nyelven szerepel a teljes információ és némely információ le van fordítva a másik nyelvre is
- 3) Átfedés (overlapping), amikor a két nyelven nagyjából ugyanaz az információ van megadva
- 4) Kiegészítő (complementary), amikor mindkét nyelv ismerete szükséges az információ megszerzéséhez, mivel a két nyelv mást és mást közöl (Bátyi 2014)

A nyelvek és beszélőik közötti folytonos vetélkedés, illetve a szimbolikus tér „uralmáért” vívott „csata” mögött húzódó miértek megértésével közelebb kerülünk azon kérdések megválaszolására, hogy miért is fontos a többségi és a kisebbségi közösségek számára a nyelvük látható megjelenítése (Cserniczkó 2015).

1.2 A nyelvi tájkép, mint kutatási terület kialakulása

A nyelvi tájkép mint kutatási terület Landry és Bourhis(1997) által lett definiálva először. Az ő megfogalmazásukban a nyelvi tájkép a nyelvek láthatóságára és szembetűnőségére utal egy adott területen vagy régióban található nyilvános és kereskedelmi táblákon. Szerintük a nyelvi tájkép fontos információs és szimbolikus funkciókat hordoz egy területet lakó nyelvi közösségek „erejéről” és a nyelvek státuszáról. A nyelvi tájkép kutatása magában foglalja a vizuális többnyelvűség (és az egynyelvűség) dokumentálását azáltal, hogy szisztematikusan számolja a nyelvek jelenlétét és gyakoriságát a különböző területeken található nyilvános táblákon. A kezdeti kutatásoknál a tartalom és / vagy a jelentés nem volt fontos, a hangsúly az adott nyelvek vizuális jelenlétére vagy hiányára vonatkozott egy adott térben (Helen Kelly-Holmes 2010). Későbbiekben ezen a vonalon elindulva Scollon és Scollon (2003) megalapozták a táblák és kiírások (geo)szemiotikai alapú, kvalitatív szempontú vizsgálatát. Ezt követően a képelemzés a kutatások, különösen a többnyelvű nyelvi elrendezések leírásának egyre szervezesebb elemévé vált.(Url. 1)

A nyelvi tájkép kezdeti fejlődéséhez hozzájárult Cenoz és Gorter (2006) *A nyelvi tájkép és a kisebbségi nyelvek* című monográfiájával, melyben Frízia és Baszkföld szimbolikus terét kutatta, ahol a kisebbségi nyelv a fríz és a baszk. Ezen nyelveket vetik össze az államnyelvvvel és az angollal. Backhaus (2007) munkájában pedig Tokió nyelvi tájképét vizsgálta különös tekintettel a többnyelvűség és a nyelvi kapcsolatok fényébe.

Kárpátalja vonatkozásában a kezdetleges nyelvi tájképpel foglalkozó munka Beregszászi Anikó *„Csata” a szimbolikus térért, avagy a látható/láthatatlan anyanyelv* (2005) című munkája, amelyben azt vizsgálja, milyen mértékben vannak jelen a kisebbségi nyelvek a különböző feliratokon. Látható-e, „szemmel érzékelhető-e” a magyarság jelenléte Kárpátalja különböző szegletein. E célból öt különböző csoportra osztotta Kárpátalja városait és településeit a magyar nyelv „láthatósága” alapján.

Számos tudományos munka jelent meg a nyelvi tájkép Kárpátaljai vonatkozásában. Többek között Csernicskó István (2015) *Nyelvek vetélkedése a nyelvi tájképben: kárpátaljai példa*, amely „segít eligazodni a nyelvpolitika elméleti kérdéseiben, másrészt a nyelvpolitika és a mögötte álló nyelvi ideológiák jelenségeinek értékeléséhez nyújtson elméleti, módszertani és gyakorlati támpontokat. A segédkönyvben bemutatott esettanulmányok mindegyike szorosan kapcsolódik a nyelvpolitika és a nyelvi tájkép kutatásának kérdésköréhez, ugyanakkor mindegyik kutatás szorosan kötődik Kárpátaljához is” Csernicskó István (2015:9). Szintúgy Csernicskó István(2019) tollából származik a *Fények és árnyak* tudományos kötet, amely „a ma Kárpátaljaként ismert régió nyelvi

tájképét vizsgálja nyelvpolitikai kontextusba ágyazva. A kiadvány nem Kárpátalja nyelvi tájképének teljes és részletes leírása, hanem olyan tanulmányok gyűjteménye, amelyek szorosan kapcsolódnak a nyelvpolitika és a nyelvi tájkép témaköréhez” Csernicskó István (2019: 4).

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatói 2011 és 2012 között elvégeztek egy kutatást, amely Kárpátalja magyarok lakta településén vizsgálta többek között az utca névtáblák kiírásait. Ezen kutatás eredményeit olvashatjuk Karmacsi Zoltán(2014a, 2014b) írásaiban. 2015-ben kiadott *Nyelvoktatás, Kétnyelvűség, Nyelvi Tájkép* című tudományos kötete, melyben a nyelvhasználat és a nyelvi tájkép problematikáját is taglalják. A nyelvi tájkép kutatási területe a hagyományos kiírásokon túlmutatva a virtuális térben is vizsgálható. Ezeket a folyamatokat kutatja Márku (2017) Kárpátaljai magyarul a mémek világában írásában. A jelen magiszteri dolgozat témája szorosan kapcsolódik a turizmushoz és a gazdasághoz. Több tudományos írás is származik Karmacsi(2017,2018a,2018b 2019) tollából, aki Kárpátalja turisztikai vonzereje, fesztiváljai és nyelvi tájképe között keresi az összefüggéseket.

Bartha–Laihonen–Szabó (2013) Egy új kutatási területről c. munkájukban kiemelik, hogy a nyelvi tájkép kutatási területéről számos kutató gyűlt össze azzal a céllal, hogy a „hogyan saját diszciplínájuk határait kitágítva, tágabb kontextusba helyezték kutatásuk tárgyát. Erre az igényre adott válaszként értelmezhető *A nyelvi tájkép elmélete és gyakorlata* című nemzetközi konferencia” Bartha–Laihonen–Szabó (2013: 14). A konferenciára a Többsnyelvűségi Kutatóintézet koordinálásával számos rangos kutatóműhely képviseltette magát és osztotta meg a nyelvhasználat és a vizualitás tematikájában. A konferencia sikerességét mutatja, hogy 2019-ben is megrendezésre került.

1.3 A nyelvi tájképet érintő törvénykezés

A nyelvi tájképet meghatározzák azok a törvények, rendeletek, amelyeket az éppen regnáló vagy már nem kormányzó politikum hozott meg és törvénybe iktatott. A legutolsó nyelvi tájképet is érintő törvénykezést, pontosabban az „Az ukrán mint államnyelv funkcionálásának biztosításáról” Petro Porosenko korábbi elnök regnálásának utolsó hónapjaiban a Legfelsőbb Tanács elfogadott egy államnyelvi törvényt, amely diszkriminatív és a korábbi törvénykezéshez képest jogfosztó Ukrajna nemzeti kisebbségeire nézve. Ebben a fejezetben ezen ominózus nyelvtörvény 28. és 30. cikkelyét

fogjuk bemutatni, amely érinti a fesztiválok és a vendéglátó egységek nyelvi tájképének az alakulását. A 28. cikkely „Államnyelv az általános ismeretterjesztés céljából történő tájékoztatás területén” című cikkelyének első paragrafusa kimondja, hogy az általános ismeretterjesztés céljából kiírt szövegek(hirdetések, táblák, cégérek, jelzések, üzenetek, feliratok és egyéb nyilvánosan közzétett szövegek, vizuális és hanginformációk, amelyeket korlátlan számú személy tájékoztatására használnak bizonyos gazdasági egységek, tisztviselők, vállalkozások vagy hatóságok tisztviselői, helyi önkormányzatok a saját áru, munka vagy szolgáltatás szemléltetésére) államnyelven történnek, hacsak e törvény nem rendelkezik másként. E cikkely második paragrafusa szerint az általános célú tájékoztatás a jogszabályokkal összhangban más nyelvekre is lefordítható. A 30. cikkely „Az államnyelv a szolgáltatói szférában” címet viseli. A törvény kimondja, hogy a fogyasztók kiszolgálása államnyelven történik. A 2. paragrafus kimondja, hogy a termékek és szolgáltatások eladása, valamint leírása, beleértve az online értékesítést, államnyelven történik. Az államnyelven megadott információ lefordítható más nyelvekre. A törvény 6. paragrafusa szerint a gyártók, eladók a termékek, munkák vagy szolgáltatások a fogyasztók felé az információt államnyelven közvetítik. Ez az információ lefordítható bármely másik nyelvre. A 8. paragrafus szerint, hogyha az államnyelven kívül a termékekről és szolgáltatásokról más nyelveken is van leírás, akkor az információ mennyisége az államnyelven nem lehet kevesebb „A fogyasztói jogok védelméről” című törvényben előírt követelményektől.

1.4 A kárpátaljai régió múltja és jelene

Kárpátalja az átmenetiség régiója, amely röpke száz év alatt több államfordulatot is átélt, amely államfordulatok mind rajta hagyták bélyegüket a régió mindennapi életére, így beleértve a nyelvhasználatot is. A legmarkánsabb változásokat az egykori Nagy Magyarországtól való elszakítás eredményezte, amikor is Kárpátalja a Csehszlovák Köztársaság kötelékében kényszerült több mint két évtizedig létezni. Ezt követően a régió a szovjet Ukrajna részét alkotta az unió felbomlásának időpontjáig és 1991-től a mai napig a független Ukrajna legnyugatibb régiója (Cserniczkó 2015,2019, Karmacsi 2018a).

2.ábra Kárpátalja politikai és közigazgatási státusza 1867-től 2011-ig(Cserniczkó 2015)

Állami hovatartozás	Időszak	A régió (részeinek) megnevezése	A régió határait befolyásoló nemzetközi szerződések
Magyar Királyság az	1867–1918	Ung, Bereg, Ugocsa, Máramaros	1867. évi szerződés (kiegyezés)

Osztrák–Magyar Monarchián belül		vármegye	az Osztrák–Magyar Monarchia létrejöttéről.
Magyar Népköztársaság és Magyar Tanácsköztársaság	1918–1919	Ruszkra Krajna (1918. XII. 25.); Hucul Köztársaság (1919. I. 8.); Ung, Bereg, Ugocsa, Máramaros vármegye	Saint-Germaini szerződés (1919.IX.10.), Trianoni békeszerződés (1920.VI.4.).
(első) Csehszlovák Köztársaság (második) Cseh Szlovák Köztársaság	1919–1938	Podkarpatszka Rusz, Ruszinszko	Saint-Germaini szerződés (1919.IX.10.), Trianoni békeszerződés (1920.VI.4.).
	1938–1939	Podkarpatszka Rusz, Ruszinszko	
Kárpáti Ukrajna	1939. III. 14–15.	Kárpáti Ukrajna	Első bécsi döntés (1938.XI.2.).
Magyar Királyság	1939–1944	Kárpátaljai Kormányzóság	Katonai akció (1939.III.14–18.), második bécsi döntés (1940.VIII.30.).
Kárpátontúli Ukrajna	1944. XI. 26.–1946. I. 22.	Kárpátontúli Ukrajna	–
Szovjetunió	1946–1991	Kárpátontúli terület	Szovjet–csehszlovák egyezmény (1945.VI.29.).
Ukrajna	1991-től	Kárpátontúli terület	A Független Államok Megalakulásáról szóló egyezmény (1991.XII.7.).

Karmacsi (2018a) rámutat arra, hogy a politikai sokszínűség és a regnáló államok erőteljesen rányomták a régióban élők anyanyelvére, nyelvhasználatára is a bélyegét, mivel „a hatalomváltással sok esetben államnyelv váltás, új nyelvpolitikai elképzelések érvényesültek. E törekvések hatására Kárpátalja területén az államnyelvekhez igazodva a helynevek, a hivatalok és közintézmények nevei, a hivatali ügyintézés tájékoztatói, a lakossági hirdetések stb. szintén több kisebb-nagyobb változást éltek meg, melynek következtében a nyelvi tájkép és azon belül a nyelvek arányának megoszlása is változott.” (Karmacsi 2017: 211)

A történelmi és társadalmi okok miatt Kárpátalja nemzetiségi összetételét több mint száz nemzetiség alkotja, viszont közülük csak nyolc nemzetiség aránya haladta meg

az össznépelességben belül a 0,1%-ot. Lásd 3. ábra: **A népesebb nemzetiségek lélekszáma és aránya Kárpátalján az 1989- es és a 2001-es népszámlálás adatai alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, Molnár - Molnár 2005)**

Nemzetiség	Lélekszám		Százalékarány a megye lakosságán belül		A 2001-es lélekszám az 1989-es százalékában
	1989	2001	1989	2001	
ukránok	976 749	1 010 127	78,4	80,5	103,4
magyarok	155 711	151 516	12,5	12,1	97,3
románok	29 485	32 152	2,4	2,6	109,0
oroszok	49 458	30 993	4,0	2,5	62,7
cigányok	12 131	14 004	1,0	1,1	115,4
szlovákok	7329	5695	0,6	0,5	77,7
németek	3478	3582	0,3	0,3	103,0
beloruszok	2521	1540	0,2	0,1	61,1
egyebek	8756	5005	0,6	0,4	64,0
össznépelesség	1 245 618	1 254 614	100,0	100,0	100,7

A 3. ábrán látható, hogy Kárpátalja második legnépesebb nemzetisége a magyar, valamint hogy a legnagyobb kisebbség a régió területén. Molnár - Molnár 2005 kutatásából kiderül, hogy a magyarok aránya a beregszászi járás, Beregszász központtal a legmagasabb. Ezen kívül a munkácsi és ungvári járás területén élnek magyar kisebbségek koncentráltabban, valamint szórványba, mint pl. Aknaszlatinán, Huszton vagy Técsőn.

1.5 A turizmus jelentősége Kárpátalján

A világválság kitörése előtti években a globalizációnak köszönhetően az országok turizmusa fellendült. Ez alól Ukrajna sem volt kivétel, ugyanakkor Berghauer (2012:3) megjegyzi, „*hogy számos olyan ország, régió, térség van a Földön, amely kiváló lehetőségei ellenére kimarad az turizmus nagy vérkeringéséből. Az Ukrajna részét képező Kárpátalja is ezek sorába tartozik.*” Mivel Kárpátalja iparilag egy fejletlen vidék és földrajzi elhelyezkedése szempontjából sem rendelkezik a mezőgazdaság műveléséhez szükséges hatalmas termőföldterülettel, ezért a régió „kitörési” pontjaként a turizmust szokták emlegetni (Berghauer 2012, Rada 2015, Karmacsi 2018a). Kárpátalja az öt nagy ukrán turisztikai körzetből a negyedik helyre sorolható. Közkedvelt úti cél a bakancsos turizmus, gyógy turizmus, valamint a kulturális és örökségturizmus kedvelőinek.

2014-ben a Krimi Autonóm Köztársaság oroszországi anektálása révén Ukrajna elvesztette az egyik legfontosabb turisztikai központját. A kelet-ukrajnai fegyveres konfliktus okán a régió külföldi látogatottsága lecsökkent, így a külföldi turizmust a belföldi turizmus és a belföldi turisták váltották fel (Karmacsi 2017,2018a, Sass 2016). A

Megyei Állami Statisztikai hivatal utolsó elérhető adatai szerint a 2019-es évben 28044 turistának nyújtottak turisztikai szolgáltatásokat az utazási irodák. 7968 fő Ukrajna határain belülről érkező turisták, 114 fő pedig külföldi turista. 19962 személy vette igénybe az utazási irodák szolgáltatásait külföldre való utazás során. (Url. 10)

Amint már az előbbieken említettük, Kárpátalja rendelkezik számos tulajdonsággal, amely fellendítheti a régió turisztikai és egyben gazdasági fejlődését. Kárpátalja egyedülálló geopolitikai és földrajzi elhelyezkedésének köszönhetően, 4 országgal - Magyarországgal, Lengyelországgal, Romániával és Szlovákiával - határos. A magas természeti rekreációs és üdülöhelyi potenciál, a régió történelmi öröksége és kultúrája, a turisztikai-rekreációs, szanatóriumi és szállodai létesítmények kiterjedt hálózata és a turizmussal kapcsolatos infrastruktúra kedvező feltételeket teremt a turizmus zavartalan működéséhez, így nem véletlen, hogy Ukrajnát turisztikai „mekkaként” emlegetik (Славик P.B 2019). A regionális hatóságok egyik prioritása a kárpátaljai régió turisztikai márkájának fejlesztése, figyelembe véve a turisták, turisztikai szakértők, turisztikai szervezetek véleményét, mivel a régió helyzetének helyes meghatározása a kulcsa a sikeres fejlődésnek (Url.5).

Berghauer (2013:3) szerint „*a megye idegenforgalmának jövője mégis jó esélyekkel rendelkezik, nemzetközi szinten is – többek között – növekszik a kereslet a nem hagyományos, autentikus desztinációk iránt, csökken a fogyasztói lojalitás, egyre gyakoribb a második, harmadik szabadságolás. Kárpátalja történelmi múltja, periférikus elhelyezkedése, nemzeti sokszínűsége, sajátos kulturális és természeti értékei kiváló idegenforgalmi alapot képezhetnek egy megfelelő arculat kialakításához. Továbbá arról sem feledkezhetünk meg, hogy Ukrajnában a belföldi kereslet, a turizmus „kultúrája” most alakul ki és ez mindenképpen érinti Kárpátalja jövőjét is.*” Berghauer (2013) azt is kiemeli, hogy annak ellenére, hogy a régió földrajzi adottságából, valamint történelmi múltjának köszönhetően minden lehetőség adott Kárpátalja számára, hogy fellendítse a turizmust a régióba, viszont Ukrajna még csak az utóbbi években kezdte lefektetni a turizmus alapjait, ezért még nem sikerült elérni a kívánt eredményeket. Славик P.B(2019) a következő tényezőket hozza fel, amelyek gátolják a turizmus fejlesztését:

- Kárpátalja nehezen megközelíthető Ukrajna többi régióiból.
- a közutak infrastruktúrájának a fejletlensége
- A régió periférikus jellege

- Kárpátalja, mint brand elégtelen pozicionálása, mint turisztikai célpont Ukrajnában és külföldön.

Ukrajna elnöke által kezdeményezett „Nagy építkezés” projekt keretein belül a 2020-as évben 294 kilométer utat sikerült leaszfaltozni, a 2021-es évben pedig a tervek szerint 265 kilométer állami jelentőségű út kerül majd lefektetve (Url.2), ami jelentős mértékben hozzájárul a Kárpátalja infrastruktúrájának fejlődéséhez és elősegíti a turizmus fejlődését. A „Nagy építkezés” projekt mellett elstartolt a „Nagy restauráció” nevezetű projekt is, amely Ukrajna történelmi és kulturális örökségeit hivatott megőrizni. A projekt keretein belül hat történelmi örökség kerül felújításra Kárpátalján, többek között a beregszászi járási sósfalui fatemplom. (Url.4)

1.6 A munka jelentősége

Karmacsi (2018:94) szerint *„A nyelvi tájkép változása különösen érzékenyen érinti a kisebbségi helyzetben lévő lakosokat, akik ennek köszönhetően akár ki is szorulhatnak a virtuális nyelvhasználati térből.”* A jelen munkában azt vizsgáljuk kvalitatív és kvantitatív kutatás segítségével, hogy hogyan lesznek „láthatóvá”, hogyan nyilvánulnak meg a különböző nyelvek Kárpátalja fesztiváljain, valamint hogyan néz ki a munkácsi és beregszászi járás vendéglátó egységeinek a nyelvi tájképe.

1.7 A munka célja

A munka elsődleges célja Kárpátalja fesztiváljainak, valamint a munkácsi és beregszászi járások vendéglátó egységeinek a digitális nyelvtérképének a kialakítása, továbbá megvizsgálni milyen tényezők befolyásolták/ befolyásolják a régió turisztikai nyelvi tájképének változását, amelyek közelebb visznek régióban zajló nyelvi, nyelvpolitikai folyamatok megértéséhez.

A jelen munka megkísérel bemutatni Kárpátalja gasztrofesztiváljain, valamint a munkácsi és beregszászi járások vendéglátó egységeiben használatos nyelvek hierarchiáját és megérteni a mögöttük zajló történéseket.

1.8 Kutatási módszerek

Az elemzésben mind kvalitatív mind kvantitatív elemzést használtam. A kvantitatív kutatás segítségével sikerült a beregszászi és munkácsi járás fesztiváljainak, valamint e járások vendéglátó egységeinek a digitális nyelvtérképének a kialakítása. A fényképes adatgyűjtés két év gyümölcse. A digitális fényképtár kialakításánál minden olyan látható és olvasható

írást lefényképeztem, amely megtalálható volt a fesztiválok és a vendéglátó egységek területén. Így az elkészített digitális fényképtárban megtalálható két járás 5 fesztiválján készített 255 kép, valamint a munkácsi és beregszászi járás vendéglátó egységeiben készített 580 kép. Azt mindenképpen meg kell említeni, hogy az adatgyűjtés a lehető legrosszabb időben történt, amikor is a pandémia miatt gyakorlatilag a 2020-as év márciusától a járványügyi intézkedések ellehetetlenítették a fesztiválok megrendezését, valamint a vendéglátó egységek is zárva voltak vagy éppen csak elvitelre dolgoztak.

A kvalitatív elemzése segít megjeleníteni és megfejteni a különböző nyelvek nyelvi vetekedését és dominanciáját a nyilvános térben. A kutatásban nem a nyelvek számszerűsége, hanem a kommunikatív és szimbolikus funkciója kerül górcső alá, mivel így többet megtudhatunk a nyelvek „csatájáról” a szimbolikus térben.

II. FEJEZET

KÁRPÁTALJA FESZTIVÁLJAINAK NYELVI TÁJKÉPE

Amint már említettük a nyelvi tájkép formálódásának két lehetséges változata van. Az egyik top-down, amikor is az állam nyelvpolitikai szándékait érvényesítve alakítja át a látható teret, valamint a bottom-up letről jövő kezdeményezések, amelyeket a vállalkozások, helyi önkormányzatok, jogi személyek vagy éppen családok saját céljaik elérésére változtatják meg egy terület nyelvi tájképét. A turisztikai kiírások jelentős része letről származó kezdeményezések, melyekben helyi vállalkozók pl. borászok, kereskedők, eladók termékeik vagy szolgáltatásaik értékesítési céljából helyeznek ki kiírásokat. Karmacsi(2018b) Cabal-Guarro (2017) munkája alapján megjegyzi, hogy a „*turizmus betekintést enged a nyelvek árucikké válásának és a nyelvi tőke gazdasági tőkévé alakulásának folyamatába*” Karmacsi(2018b:1) vagyis hogy mi célból jelennek meg az adott nyelvek a térben, valamint hogyan alakulnak át profittá.

Kárpátalja viharos múltjának, nemzeti sokszínűségének és földrajzi elhelyezkedéséből kifolyólag a régió egy turisztikai mágnesként szolgál azok számára, akik a gyógyulni vágnak Kárpátalja gazdag termálvizeiben, azok számára akik beleszeretnének kóstolni a gasztroturizmusba, emlékezni az őseikre vagy éppen kikapcsolódni a Kárpátok ölelésébe. Sass(2016) rámutat arra a tényre, hogy a megyénkben megjelenő turisták a már jól bevált úti célok mellett kiegészítésként Kárpátalja autentikus fesztiváljait válasszák. Példaként a 2018-ban hagyományosan megrendezett «Червене вино» borfesztivál közel 120 ezer vendéget szolgált ki. A régió kisebb nagyobb városai és települései az év minden évszakjában kecsegtetnek különböző népművészeti, folklór, gasztronómiai vagy éppen zenei fesztiválokkal. Ezen a fesztiválok elsősorban Ukrajna egyéb régióiból származó turistáit vonzzák (Karmacsi 2018b, Sass 2016), ami meg is mutatkozik a fesztiválok nyelvi tájképén.

A magiszteri munka második fejezetében Kárpátalja fesztiváljainak a nyelvi tájképét fogjuk megvizsgálni különös hangsúlyt fektetve a gazdasági folyamatokra.

2.1 Kárpátalja fesztiválturizmusa

A fesztiválok évszázadok óta jelen vannak életünkbe. Legtöbb esetben egy város, település napjának eltetésére szolgálnak, vagy pedig a népi ünnepek megünneplésére, a régióban élő népcsoportok identitásának és szokásainak megéléséről, valamint remek bevételforrásként szolgálnak a helyi vállalkozók, termelők, borászok, gazdák termékeik vagy szolgáltatásaik

reklámozására és értékesítésére. A vilájárvány előtti időszakban egyre markánsabb szerep jutott Kárpátalja fesztiválturizmusának, amely a régió turisztikai adottságai mellett remek kiegészítésként szolgál azon turisták számára, akik egyéb turisztikai céllal, mint például gyógy turizmus, síelés vagy éppen a régió kulturális örökségét jönnek megcsodálni, viszont Sass (2016) megjegyzi, hogy a fesztiválturizmus nem az elsődleges célpont a régióba ellátogató turisták számára.

Tarpai (2013) három csoportba osztályozza a fesztiválokat:

- művészeti (zenei, tánc, népművészet/folklór)
- gasztronómiai (étel, ital, termény, gasztronómiai hagyományokat ápoló)
- egyéb (tájhoz, természeti értékhez kötődő, hagyományörző, illetve történelmi helyszínhez kötődő rendezvények; ünnepekhez, népszokáshoz kötődő; búcsú, sport).

A munka elkészítésének kezdetén sikerült megszerkeszteni Kárpátalja gasztrfesztiváljainak a 2020-as évi naptárát(lásd 4.ábra). Sajnos a pandémia elérte a régiónkat is, ezért 2020. március 12-en összukrajnai vesztegzárt vezettek be. A vesztegzár korlátozta a tömegközlekedést helyi és a régiók közti tömegközlekedést is, bezártatta a különböző vendéglátó egységeket vagy éppen lecsökkentett módba, elvitelre dolgozhattak. A vesztegzár gyökeresen érintette a fesztiválok lebonyolítását is, ugyanis minden tömegrendezvény és fesztivál időpontját eltörölték vagy elhalasztották egy másik időpontra. A vesztegzár előtt 5 különböző fesztivál nyelvi tájképét sikerült megvizsgálni, mégpedig a következőket:

- V. Beregszászi Szent Márton Újborfesztivál és libator (2019. november 8-1
- «Червене вино» borfesztivál, Munkács (2020. január 9-14)
- XIV. Mezőgecei Nemzetközi Böllérfesztivál (2020.január 26)
- «Варишська палачинта» palacsintafesztivál, Munkács (2020.február 29 – március 01)
- XVII. Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál (2020.március 6-

4. ábra: Kárpátalja gasztrfesztiváljainak a 2020-as kalendáriuma

Január:	«Червене вино» borfesztivál, Munkács XIV. Mezőgecei Nemzetközi Böllérfesztivál
Február:	XVII. BEREGSZÁSZI NEMZETKÖZI BORFESZTIVÁL «Варишська палачинта» palacsintafesztivál, Munkács
Május:	«Сонячний напій» méz és borfesztivál, Ungvár «Огинь і м'ясо» fesztivál, Munkács

	«Угочанська лоза» borfesztivál, Nagyszőlős «Берлибашський банош» huculfesztivál, Barnabás
Június:	“Молочна ріка” sajt és túrófesztivál, Patakófalú Szőlősgyulai Eperfesztivál, Szőlősgyula
Július:	Ásványvízfesztivál, Polena
Augusztus:	Gecsei lekvárfőző fesztivál, Gecse
Szeptember:	Dobronyi paprikafesztivál, Kisdobrony „Варишське пиво” fesztivál, Munkács „Св’ято закарпатського меду” mézfesztivál, Munkács Hucul-brinza fesztivál, Rahó Beregfest, Beregszász
Október:	Nagymuzsalyi Gasztro- és Bornap, Nagymuzsaly
November:	Szent Márton nap, Munkács

A fejezet további részében a már említett fesztiválok és a fesztiválok nyelvi tájképének a bemutatására kerül sor.

V. Beregszászi Szent Márton Újborfesztivál és libator

A Beregszászi Szent Márton Újborfesztivál és libator nevezetű fesztivált 2019. november 8-10 között került megrendezésre ötödik alkalommal a Beregszászi Szent Vencel Borrend szervezésében. A hiedelem szerint Szent Márton napján ludat illik enni, mert aki Márton napján nem eszik libát, az egész évben éhezni fog. A liba húsból szokás volt a papnak is küldeni, mégpedig az állat hátsó részéből. Innen származik a „püspökfalat“ szavunk is (Url. 8). A fesztivál elsődleges célja a kárpátaljai borászok nedűinek a népszerűsítése.

A fesztivál kínálatában számos finomabbnál finomabb termék kapható. A résztvevők többek között belekóstolhatnak az „ukrán-kárpátok ízeibe”(1.kép), amely kárpátaljai sajtokkal, kezdetleges stádiumba „будз”-al, vagy pedig „бринза”-val és egyéb sajtfélékkel kecsegtet.

1. kép „Az ukrán-kárpátok íze” brand

2. kép «Будз» nevezetű sajt

A jelentős része csak államnyelven van feltüntetve. Elvértve megfigyelhetőek a kétnyelvű kírások is, mint például a következő kürtőskalács reklám: **3-4 kép: kétnyelvű**

kürtőskalács

Akik a szomjukat szeretnék csillapítani, probléma nélkül megtehetik ezt ukrán nyelven „Глінтвейн” (forraltbor)- 5. kép, „медовуха” (mézpálinka) 6. kép vagy pedig „медовий бальзам” (mézbalzsam) 7.kép segítségével.

5. kép „Глінтвейн” (forraltbor)

6. kép „Медовуха” (mézpálinka)

7.kép „медовий бальзам” (mézbalzsam)

Hogyha külföldiként jövünk az V. Beregszászi Szent Márton Újborfesztivál és libator ünnepségére és nem beszéljük sem az ukrán államnyelvet, sem pedig a magyart, akkor mindössze egy „stand” kiírása segíthet abban, hogy orientálódjunk a fesztivál kavalkádjában. Ez a stand olaszországi „Prosecco”. Pinot Gririo vagy Montepulciano borokat kínál eladásra (lásd 8. kép), valamint a „kávé menü” kiírása angol nyelven van megjelenítve, viszont a fogyasztásra kívánt italok ukránul vannak feltüntetve (9. kép),

8. kép „Prosecco Bar” italkínálata

9. kép „Prosecco Bar” kávémenüje

Kárpátalja fesztiváljain egyre gyakrabban megfigyelhetők bizonyos ismeretlen édességek, melyeknek elnevezése „Рахат лукум” vagy törökül „lokum”. A lokum egy keményítőtől és cukorból készült török édesség, melynek hagyománya a 18. századig vezethető vissza(lásd 9. kép).

10. kép „lokum” török édesség reklámvászna

Összességében elmondható tehát, hogy a fesztivál nyelvi tájképét majdnem teljes mértékben az államnyelv alkotja. A kétnyelvű kiírások csak 1-1 alkalommal olvashatóak, ami azért is meglepő, mert Beregszászban él a legnagyobb magyar kisebbség, viszont a fesztiválon olvasható kiírások elsősorban az ukrán nyelvű embereknek szólnak, idegen nyelven pedig mindössze egy stand kiírása volt olvasható, ami arra enged következtetni, hogy nem igazán számítanak külföldi, nem magyar ajkú turistákra.

«Червене вино» borfesztivál

Kárpátalja egyik leghíresebb és legnagyobb gasztrorfesztiválja a minden évben tradicionálisan megrendezett «Червене вино» vagy borfesztivál. A Vörösbor fesztivál 1994-ben lett először megrendezve. A fesztivált minden évben hagyományosan a Szent László ünnepén tartják, amelyet január 14-én ünnepelnek és számos vendég érkezik Ukrajna és a szomszédos országok minden tájáról. A borászok, méhészek, sajtókészítők, húsipari termékek gyártói, kézművesek, valamint lacikonyhák várják az érdeklődőket. A rendezvényre Romániából, Lengyelországból, Macedóniából, Németországból és Csehországból is érkeztek kiállítók. A színpadon a régió műkedvelő és hagyományörző együttesei szórakoztatják a közönséget. A fesztivál hangulatáért Kárpátalja híres folklórcsoportjai, betlehemesei, valamint az ország jeles előadói felelnek (Url. 8).

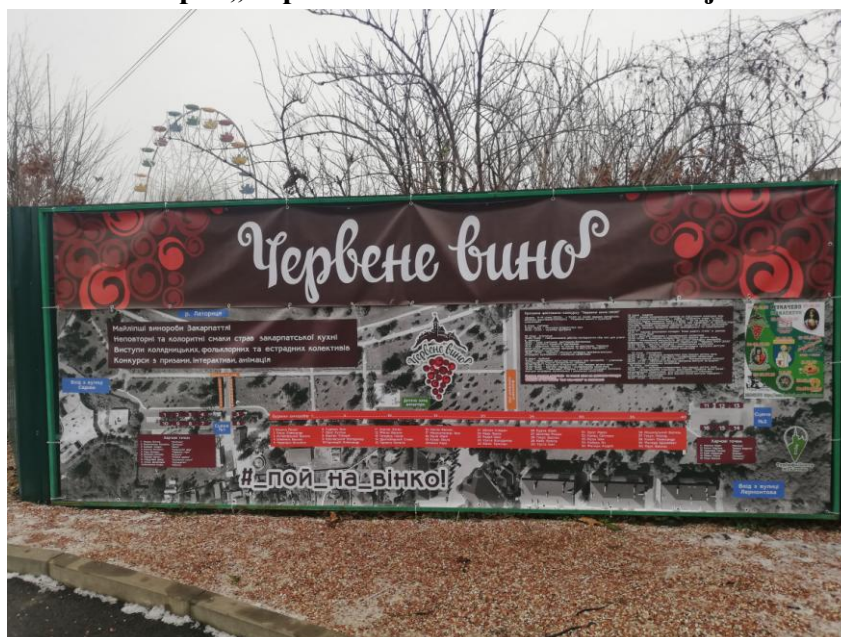
A fesztivál bejáratánál egy hatalmas „vörös kapu” várja a turistákat, amelyen felvan tüntetve államnyelven a fesztivál elnevezése(11 kép).

11. kép a «Червене вино» fesztivál bejárata

Néhány méterrel a fesztivál bejáratától látható a Győzelem park térképe, a fesztivál programterve, valamint megtekinthető rajta, hogy hol vannak elhelyezve az étel és italpontok(11 kép). Mindez az információ kivételesen ukrán nyelven olvasható.

12 kép a „Червене вино” információs táblája

A fesztivál nyelvi tájképe viszonylag egysíkú. Az államnyelv dominanciája kétségtelen, viszont több magyar vonatkozású étel van ukrán betűkkel transliterálva. Ha étkezni szeretnénk, akkor nyugodt szívvel válogathatunk a «бограч», «пацали», «колбаски» (12. kép) vagy pedig a «Гурка», «шовдарь» vagy éppen a «шашлик» (13. kép) ízkavalkádjába.

12. kép ételt kínáló tábla

13. kép étel reklámkiírás

Az államnyelven kívüli kiírások főként a beregvidéki borászok kétnyelvű molinóin olvashatóak. Ezeken a molinókon felvan tüntetve két nyelven a pincészet neve, címe és elérhetősége. Lásd 14-15. kép.

14-15. kép a Sass pincészet kétnyelvű molinója

A két molinón a képeken kívül jelentős eltérések nem figyelhetőek meg. Mindkét kiíráson felvan tüntetve a pincészet neve, címe, elérhetősége, viszont az eladóstandnál már csak államnyelven olvashatóak az informatív jellegű kiírások.

XIV. Mezőgecsei Nemzetközi Böllérfesztivál

Időrendi sorrendben a harmadig gasztrorfesztivál, amelyen nyelvi tájkép adatgyűjtés valósult meg a XIV. Mezőgecsei Nemzetközi Böllérfesztivál volt (17.kép). Mezőgecse

akkori polgármestere az esemény beharangozóján adott interjúban azt mondta, hogy az esemény fő célja, hogy bemutatásra kerüljenek a kárpátaljai és a határon túli disznótoros hagyományok a kilátogató turisták számára. Hagyományos módon, a rendezvényen részt vesznek itthoni magyar és ukrán csapatok is, illetve határon túlról, főként Magyarországról érkező böllérek egyaránt. Lehetőség nyílik megkóstolni a sült szalonnát, kolbászt, hurkát, disznósajtot, valamint szabad tűzön sült és főtt ételleket (Url. 9).

17.kép. XIV. Mezőgecsei Nemzetközi Böllérfesztivál kétnyelvű programterve

XIV. Mezőgecsei Nemzetközi Böllérfesztivál
Program:
Szombat 2020. január 25.

7.00 - fogópálinka kóstolás
6.30 - 7.30 - lirtvány disznóvágás, szalmával való pereselés, a sertés szétszedése
7.30 - 13.00 - a disznótoros ételek készítése
6.00 - 17.00 - disznótoros ételek kóstolása, vására: kolbász, sonka, szalonna, hurka, disznósajt, frissen sült, szabad tűzön készített ételek és füstölt kolbász kóstolása
7.00 - 18.00 - kárpátaljai magyar borok ótja, szabadtéri borkóstolás - kárpátaljai termékek vására
12.00 - megnyitó
13.00 - 16.00 - kulturális program: kárpátaljai és külföldi kultúrcsoportok fellépései
16.00 - eredményhirdetés, díjkiosztás

XIV Міжнародний конкурс різників с. Геча
Програма
25 січня 2020 р.

Субота
8.00 - 36ір команда, приготування учасників конкурсу гарячого вівном та домашнього горілково
8.20 - 9.30 - Показове традиційне обвалювання солоним свині та її розбір .
8.00 - 14.00 - Виготовлення та дегустація національних угорських та українських страв зі свинини (ковбаса, шпика, гурма, бограч, голубці)
7.00 - 18.00 - Продаж та кулінарні страв, демонстрація ковчання ковбаси, та дегустація свіжо ковченої ковбаси
8.00 - 18.00 - Дегустація вин місцевих виноградарів
13.00 - Відкриття
14.00 - 17.00 - Культурно - розважальна програма
17.00 - Нагородження переможців конкурсу

Справочні дані та інформація: 2020. január 19.
Информация та бронювання квитків / бронювання місць та записування:
www.mezogecei.eu, mezogecei@yahoo.com
Tel.: 00-360-30-92-553-70, 06-20-551-37-90

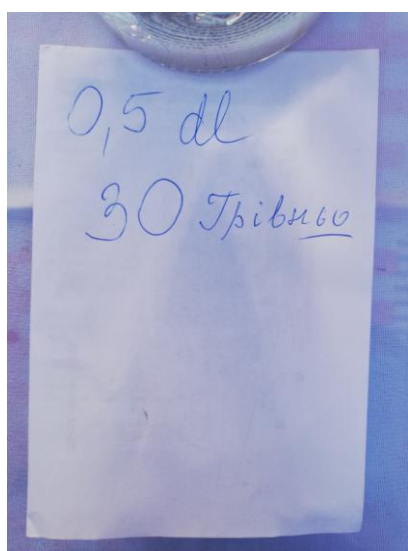
A böllérfesztiválnak megvan a magyaros arculata, ugyan is több csapat érkezik a Kárpát-medence különböző szegleteiből, valamint maga a település is magyar ajkú többséggel rendelkezik. Ez látható a fő színpad föle emelt fesztivál-elnevezésen is (18. kép).

18. kép

a Mezőgecsei Nemzetközi Böllérfesztivál színpada fölött található kiírás

A kiírás tüzetesebb vizsgálatával megfigyelhető, hogy a kétnyelvű kiíráson nem csak, hogy a magyar írás nagyobb betűkkel van megjelenítve, de még ki is van emelve félkövérrel, ami azt sugallja, hogy a magyar nyelv dominánsabb a fesztivál területén, ellenben ez nem teljesen így van. Karmacsi (2018b) tanulmányában rámutatott arra a tényre, hogy már a korábbi években is a fesztiválon kínált termékek sok esetben magyar–ukrán, vagy csupán ukrán nyelven kerültek kiírásra. Azt is hozzátette, hogy a szláv nyelvű kiírásokon sokszor érződik, hogy a helyiek tükörfordítása a magyar megfelelőnek. Ilyen kiírásokkal a 2020-as fesztiválon is találkozhattunk (lásd 19-20 kép), így egy fél deciliter italt 30 «грівньо», egy kézműves hímzés pedig 500 «грівньо» volt. A fordítás már csak azért sem tükrözi a valóságot, mert az ukránok nem deciliterbe mérik a tömény italokat, hanem grammba.

19-20 kép két termék árucímkéje

Ellenpéldaként olyan kétnyelvű kiírás is megfigyelhető, amelyet minden bizonnyal nem magyar ember írt, mivel a mindenki által ismert bogrács, „*bográč*”-ként van feltüntetve, valamint vidékünkön a „шашлик” nevezetű grillen sült húst transliterálva saslík vagy sáslíkként, nem pedig grillként emlegetjük (21. kép).

21. kép Egy ételt reklámozó kiírás

A XIV. Mezőegecsei Nemzetközi Böllérfesztivál volt a legmagyarabb fesztivál, hogyha a nyelvek hierarchikus elrendezését nézzük, de még így is az államnyelv dominál, mivel évről-évre több turista jön Ukrajna egyéb megyéiből és a helyi vállalkozók őket is el szeretnék érni a termékeikkel.

« **Варишська палачінта** » palacsintafesztivál

A «Варишська палачінта» elnevezésű fesztivált a tél utolsó hónapjának végén- a tavasz első hónapja elején szokták megrendezni Munkácson, így télbúcsúztató- tavaszváró fesztiválként tartják számon. A fesztiválra látogatók első sorban különböző töltelékekkel és mártásokkal ízesített palacsintát kóstolhatnak, valamint házi készítésű kifliket, gombócokat, kürtőskalácsot, „шош” perccet és egyéb ínycségeket van lehetőség megkóstolni. Emellett mézzel, sajttal, borral és italokkal várják a fesztiválra látogató turistákat, valamint lehetőség van részt venni a „palacsintakiádán”, amely egy családi sportverseny (Url. 11)

Mielőtt belemerülnénk a fesztivál nyelvi tájképének az elemzésébe, vizsgáljuk meg először a fesztivál nevét. A „вариш” és a „палачінта” is magyar vonatkozású szó, ugyan is a város ukránul „місто”, a palacsinta pedig „млинці”. Ez elsősorban a régió több nemzetiségi voltából fakadó szókölcsönzés, amely turisztikai vonzerőként szolgál és segít kialakítani a régió színes turisztikai brandjét, amely többek között a több nemzetiségek egymás mellett élését és az ebből fakadó jellegzetességeket hivatott kihangsúlyozni.

22. kép a « **Варишська палачінта** » 2020-as reklámtáblája

A fesztivál nyelvi tájképét teljes mértékben az ukrán tölti ki. Államnyelvtől eltérő kiírásokat mindössze a magyar nyelvű borászok standjainál lehet olvasni, viszont a boraik és egyéb termékeik elnevezése is csak államnyelven jelenik meg.

XVII. Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál

Az utolsó vizsgált fesztivál a világiárvány kitörése előtt a Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál volt, amelyet már a 17. alkalommal lett megrendezve a Szent Vencel Borrend valamint Beregszász városi önkormányzata által.

Karmacsi (2019) megjegyzi, hogy a fesztivál nyelvi tájképe két részre osztható. Az egyik rész a színpad előtti központi rész, ahol a Szent Vencel Borrend sátrai sorakoznak fel, valamint a nagyszínpadtól távolra eső részek, ahol főként gasztronómiai és ajándéktárgyak megvásárlására van lehetőség. Amíg a központi részen a kiírások főképp két nyelven: ukránul és magyarul olvashatóak, addig a távolabb eső részek nyelvi tájképét a többségi nyelv dominálja. Ez azzal magyarázható, hogy a fesztiválra érkező árusok más megyéből pl. lemergi, ivano-frankivszki vagy éppen a herszoni megyéből származnak és nem tudják vagy nem akarják lefordítani a termékeik nevét más nyelvre.

23. kép a XVII. Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál nagyszínpadának a kiírása(forrás: KISZÓ)

Végigsétálva a borászati részlegen azt láthatjuk, hogy a borászok tagjainak a sátraiban a kiírások többsége két nyelven jelenik meg (24-26. kép), mégpedig magyarul és ukránul, viszont a borokon feltüntetett információ sokszor csak ukrán nyelven olvasható, emellett olyan esetekkel is lehet találkozni, amikor a pincészet neve csak ukránul (27. kép) vagy éppen magyarul (28. kép) van feltüntetve.

24-26 kép kétnyelvű névtáblák

27. kép egy ukrán nyelvű névtábla

28. kép egy magyar nyelvű névtábla

Amint már említettük, fontos szerepet játszik a kétnyelvű kiírásokon, hogy melyik nyelv jelenik meg markánsabban (pl. nagyobb betűmérettel vagy éppen félkövérrel írott szöveggel), mert ez is kihangsúlyozza egy adott nyelv dominanciáját a másik felett. Míg a 24-26-os képeken azt láthatjuk, hogy a kétnyelvű kiírások egyféle betűmérettel, betűtípussal íródtak (ámbár a magyar nyelv mindkét esetben előbb olvasható), addig a 29. képen a magyar nyelvű megnevezés sokkal láthatóbb, mint az államnyelven megjelenített kiírás.

27. kép egy kétnyelvű névtábla

Következtetésképp elkell mondani, hogy a vizsgált fesztiválok a nyelvi tájképet nagyban befolyásolja a fesztiválokra várt turisták nemzetiségi összetétele. A Krimi-félsziget anektálása után Ukrajna elvesztette egyik legfontosabb turisztikai régióját, ebből fakadóan a belföldi turizmus és a vele járó turisták egy része Kárpátját választja üdülési célpontjául. Ennek a belföldi turistaáradatnak köszönhetően a fesztiválokra megjelenített kiírások nagy részében az államnyelv dominál, előfordulnak kétnyelvű magyar-ukrán kiírások is, amelyeket egyrészt a Kárpátján élő magyar kisebbséghez, valamint a külföldről, főként Magyarországról származó turistáknak címezték, hogy könnyebben elérjék a vevőket és zökkenőmentesen értékesítsék a termékeket és szolgáltatásokat.

III. FEJEZET

A MUNKÁCSI ÉS BEREKSZÁSZI JÁRÁS VENDÉGLÁTÓ EGYSÉGEINEK A NYELVI TÁJKÉPE

Tradicionalis értelemben a nyelvi tájkép az utca névtáblák, terek, parkok, állami és magánépületek megjelenését kutatja a nyilvános térben. A gazdasági élet és a jólét kialakulása karöltve jár egymás mellett. Ha egy ország/régió vagy akár egy család jómódú, akkor megengedheti magának a heti akár többszöri éttermi étkezést is. Ha tüzetesen megvizsgáljuk az éttermek nyelvi tájképét, amibe beletartozik az éttermi névjegykártyák, menük, virtuális kiírások látható térben való megnyilvánulása, eképpen egy étterem is jelzi az étlapon feltüntetett nyelvekkel, hogy milyen vendégkörre számít elsősorban (Bartha Csilla – Petteri Laihonen – Szabó Tamás Péter 2013). A kutatók azt is megjegyzi, hogy nemcsak a különböző nyelven elkészített feliratok megléte vagy hiánya az ami, létfontosságú, hanem ezen nyelvek vagy kiírások vizuális megjelenítése is, így ezek a kiírások vannak a fókuszpontban ebben a fejezetben.

Az alábbi fejezetben két járás: a munkácsi valamint a beregszászi járások vendéglátó egységeinek a nyelvi tájképvizsgálata van leírva. A kutatásban két járás 40 vendéglátó egységeinek lett kialakítva a digitális nyelvi tájképadatbázisa. A továbbiakban megvizsgáljuk a két járás vendéglátó egységeinek a nyelvi tájképét járásokra bontva hangsúlyt fektetve a két járás nyelvi tájképének a hasonlóságaira és a különbségeire.

3.1 A Munkácsi járás vendéglátó egységeinek a nyelvi tájképe

A Munkácsi járás újonnan Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának a № 807-IX rendelete alapján alakult 2020 július 17-én. A munkácsi járásba két városi térség a munkácsi és a szolyvai, valamint Alsóvercekei, Nagylucskai, Felsőkerepeci, Gorondi, Iványi, Hársfalvi és Polenai valamint Volóci, Szarvasfalvi, Kölcény és Beregszentmiklósi kistérségekből tevődik össze. A Munkácsi járás központja Munkács városa. 2001-es népszámlálás alapján a város 81 637 lakosából mindössze 6975 ember vallotta magát magyarnak (Molnár-Molnár 2005). Munkács városának az egyik legismertebb turisztikai látványossága a Munkácsi vár, amely a 2019-es évben rekordszámú látogatót fogadott, szám szerint 245 ezer turista látogatott el a történelmi várba (Url.12).

Beregszászi(2005) „Csata” a szimbolikus térért, avagy a látható/láthatatlan anyanyelv című munkájában 5 csoportra osztotta Kárpátalja különböző városait és településeit figyelembe véve, hogy mennyire „látható” a magyar nyelv és mennyire

használatos a mindennapokban. E besorolás szerint Munkács városa a harmadik kategóriába sorolható, ami azt jelenti, hogy *„leginkább csak a magyar vonatkozású intézményeken, műemlékeken, emléktáblákon találkozhatunk magyar felirattal, és kivételesnek számítanak a kétnyelvű utcatáblák, hirdetések, egyéb feliratok is, mint ahogyan ma már az is inkább kivétel, hogy magyarul rendelhetünk egy kávéházban vagy magyar nyelven vásárolhatunk tejet, kenyeret az üzletekben. Hiába él nagy lélekszámú magyar közösség Munkácson”* Beregszászi (2005:160). Ebből a megállapításból kiindulva fogjuk megvizsgálni Munkács városa, valamint a Munkácsi járás vendéglátó egységeinek a nyelvi tájképét.

A járás vendéglátó egységeinek a vizsgálatánál 26 különböző vendéglátó egységbe (étterembe, kávézóba, menzába, kocsmába, pizzériába) sikerült eljutni és anyagot gyűjteni. A készített digitális adattár anyagának java részét Munkács városának a vendéglátó egységei alkotják.

Az adatgyűjtés során a következő vendéglátó egységek nyelvi tájképét vizsgáltuk:

- 1) Éttermek: „Munkácsy”, „Bogrács”, „Velure”, „Ferdinánd”, „Бульвар”, „Порядний Газда”, „Itaka”, „Якір”, „Фарш”, „Sushi Master”
- 2) Pizzériák: „Колізей”, „Paradiso”, „Milano”
- 3) Kávézók: „Liza kávézó”, „Cake bar kávézó és cukrászda”, „Coffee and flowers”, „Daniel”, „Pro Caffè”, „Time”, „Versailles”, „Світ Кави”, „Стиль Кафе”
- 4) Kocsmák: „Barry Barri's irish pub”, „Big Ben”
- 5) Menzák: „Щодня”, „Bistro”, „Memento”

3.1.1 A Munkácsi járás éttermeinek a nyelvi tájképe

A kutatás során tíz egymástól távol eső étterem digitális adatbázisát sikerült kialakítani. Az összegyűjtött anyagok nem okoztak meglepetést. Ahogy Beregszászi(2005) a Csata a szimbolikus térért című munkájában említette, a viszonylag magas magyar lélekszám ellenére, a magyar nyelv szinte teljesen kiszorult Munkács vendéglátó egységeinek a látható teréből. A vendéglátó egységek zömében az államnyelv számít domináns nyelvként. A magyar vagy egyéb idegen nyelv mindössze egy vizsgált étterem elnevezésében látható(lásd 28-29. kép). Az étterem a nevét Munkácsy Mihály munkácsi származású neves festő után kapta.

28-29. kép Munkácsy étterem névtáblái

Közelebbről megvizsgálva az éttermet rájövünk, hogy az elnevezésen kívül semmi sincs megjelenítve az államnyelven kívül. Az étteremben lévő kiírások(étlap, itallap, névjegykártya, szolgálati helyiségek kiírásai) ukrán nyelven vannak feltüntetve, így, hogyha elszeretnénk olvasni Munkácsy Mihály életrajzát vagy pedig megszeretnénk érteni a menü tartalmát, mindenképp elengedhetetlen az ukrán nyelv ismerete. Ugyan ez a helyzet a vizsgált éttermek többségével (30,31,32 kép).

30-31. kép a Velure és a Бульвар étterem étlapjai 32. kép SushiMaste kínálata

	г.	з.
СНИДАНКИ		
Англійський сніданок (паста, яєчня, ковбаски, картопля)	250	65
Крок-мадам (веош, яєчня, м'ясо салату, сир)	230	75
Вівсяна каша на молоці з фруктами	200	45
Добавки:		
• Тюркія	25	20
• Сухофрукти	25	15
• Джем	25	10
• Свіжі ягоди	25	15
Тости з яйцем паюш, крем сиром та авокадо	240	120
Гранола з сухофруктами та йогуртом	300	75
Сендвіч з лососем та огірком	180	140
Сирники з ягідним соусом	200	58
Омлет з м'яксом салату	150	50
Добавки:		
• Печериці	50	20
• Сир голландський	50	20
• Помідори або перець	50	20
• Шинка	50	25

Салати	
Салат зі свіжої капусти	200 38.00
Овочеве асорті	200 60.00
Салат «Зарінок»	200 54.00
(сир, картопля, огірок, помідори, болгарський перець, яловичина, олія)	
Салат «Гурманів»	200 100.00
(сир, картопля, огірок, болгарський перець, цукині, фета, оливкова рапсована олія)	
Капреза	200 105.00
Салат «Цезарь»	200 120.00
(куриця, феттуні, помідори, огірок, салат, пармезан, соус)	
Салат з телятиною	200 115.00
(телятина, помідори, фета)	
Салат з селерою та відточкою	200 115.00
Салат з тирсовими креветками	200 155.00
Салат мікс з беконом та шампіньйонами	200 105.00
Салат з качкою	200 145.00
Квашена капуста з цибулькою та олією	200 50.00
Квицнене асорті	200 50.00
Буркет з маринадом	200 50.00

СМАКУЙТЕ УЛЮБЛЕНІ РОЛИ В ФОРМАТІ ХХЛ!	
Філадельфія лосось в ітрі ХХЛ	179.-
Філадельфія з тунісом ХХЛ	159.-
Філадельфія креветки з копченим лососем ХХЛ	229.-
Філадельфія лосось-туніс ХХЛ	249.-
СКУШТІЙТЕ НОВІ САЛАТИ!	
Салат з лососем	159.-
Салат з тунісом	179.-
Салат з креветками	119.-

Az ukrán nyelv dominanciája ellenére megfigyelhető az is, hogy egyes éttermek kétnyelvű kiírásokkal várják a vendégeket. Ilyen például a Munkács központi sétányán található „Bogrács” nevezetű etnoétterem, melynek kétnyelvű menüjéből két nyelven(ukránul és angolul) olvashatóak az ételek(33-34. kép). Az étlapon számos tradicionális étel közül lehet választani, melyek között természetesen szerepel a bogrács(fel is van tüntetve, hogy magyar eredetű, a lacipecsenye(az étlapon ukránul «Лопі печене», angolul pedig több

sebből is vérző baked meet „Lotsy” néven szerepel) valamint kapható sertéshús magyar módra, viszont az rejtély marad, hogy hogyan is készül a sertés hús magyar módra.

Az étterem két irányból is megközelíthető. Az egyik a Korjatovics tér, itt található a főbejárat, valamint hátul is van egy bejárat. A Korjatovics tér felől belépve nem teljesen egyértelmű, hogy merre kell menni, mivel az étterem egy nagy területen helyezkedik el. Akik először látogatnak el az étterembe, okozhat némi nehézséget az étterem megtalálása, viszont az ukrán nyelvű helymegnevezések és iránymutatások segítenek tájékozódni, feltéve, ha a vendég ukrán nyelvi repertoárja segít megérteni az ukrán nyelvű kiírásokat.

33-34. kép a Bogrács étterem kétnyelvű menüje

A „Bogrács”- ban ezen kívül olvasható két angol nyelvű kiírás is. Az első az asztalfoglalásnál használatos „foglalt” táblácska, valamint az étterem udvarában olvasható egy angol nyelvű szerelmes kiírás, amelyet minden bizonnyal esküvők vagy esküvőhöz köthető alkalmakon használatos a fotózóna kellékeként.

Amint már említettük, Munkács és járása területére is betört már az angol nyelv. Az előzőekben már említettük, hogy az angol nyelv megfigyelhető egyes éttermek kétnyelvű étlapjain. Kárpátaljára a pandémia előtt a belföldi turistaáramlat mellett számos külföldi turista érkezett. A szlovákok, lengyelek és a magyarok is megfordultak régióinkban. Ahelyett, hogy a vendéglátó egységek üzemeltetői minden nemzet nyelvére lefordítsák a közölni szándékozott információt, inkább az angolt használják lingua francának, amely segít áthidalni a nyelvi gátakat. Egy másik étteremben az elérhető termékek mind ukránul

voltak feltüntetve a térben (35. kép), viszont számos olyan kiírás volt angol illetve orosz nyelven, amely a vendéglátó egység imidzsét hivatott feldobni(36-37 kép).

35. kép A «Фарш» gyorsétterem kínálata

36. kép Egy angol nyelvű kiírás

37. kép Egy orosz nyelvű kiírás

Amint olvasható a 36-37. képeken a közölt információ semmi releváns információval nem szolgál a vásárló számára. A «Фарш» gyorsétterem kínálatában több amerikai vonatkoztatású burgert lehet rendelni. Ezzel magyarázhatóak az angol táblák, amelyek az orosz „motivációs” táblákkal karöltve a hely nemzetközi arculatát hivatott kiemelni vagy pedig a tulajdonosok önkifejezésére szolgálnak.

A Munkácsi járás „legmagyarabb” étterme az „Itaka” étterem, amely Dercen község elején található. Az étterem jelenleg esküvőknek, keresztelőknek és egyéb rendezvényeknek ad otthont(38.kép)

38. kép az „Itaka”étterem(forrás:hivatalos weboldal)

Az étterem kiírásai között látható, hogy a magyar nyelv a legszembeütőbb. A fizikai menü kétnyelvű, viszont érdekes, hogy a weboldalon csak angol nyelven tájékozódhatunk az étel és italkínálat felől. Az étterem reklámtábláján kétnyelvű ismertető olvasható ukrán és magyar nyelven(39. kép), viszont a szauna és komplex fürdőzési lehetőség már csak magyar nyelven olvasható(40. kép).

39. kép az étterem kétnyelvű reklámtáblája 40. kép egy nyelvű(magyar) reklám

3.1.2 A Munkácsi járás menzáinak és pizzázóinak a nyelvi tájképe

Amíg a Munkácsi járás éttermeinek a nyelvi tájképéről elmondható volt, hogy a térben megjeleníthetőek voltak idegen nyelvű kiírások, addig a járás vizsgált menzái és

pizzázóinak a kiírásai kizárólag államnyelven voltak feltüntetve. Meglepő, hogy még a vonatállomás mellett található „Колізей” pizzázó, amely már több éve üzemel és az elhelyezkedéséből fakadóan több belföldi és néhány külföldi turista is megfordul ott, a kiírások kizárólag államnyelven elérhetőek (de van két angol nyelvű kiírás is, az egyik az asztalfoglalásnál használt „reserved” tábla, valamint a cukortartó „live, laugh, love” amely minden bizonnyal csak dekoráció szerepét tölti be és nincs köze a kommunikatív funkcióhoz. Arra a kérdésre, hogy miért csak államnyelven vannak megjelenítve a kiírások azt válaszolták a pincérek, hogy elsődlegesen belföldi turisták fordulnak meg náluk és csak elvétve téved be néhány külföldi turista, így nem éri meg az erőfeszítés a kiírások egyéb nyelvekre való fordítására.

Egy másik pizzéria, nevezetesen a „Paradiso” nyelvi tájképe szintén egynyelvű, ami azért is különös, mert a vendéglátó egység google oldalán több idegen nyelvű értékelés is szerepel, ami azt mutatja, hogy több külföldi vagy az államnyelvtől eltérő anyanyelvű egyén is megfordul a pizzázóban.

41. kép a Paradiso étterem menüje

42. kép a Milano étterem menüje

Ami a menzákat és ebédloket illeti, a nyelvi tájkép még a pizzázóknál is egyszerűbb. A vizsgált vendéglátó egységek egyikében sem olvasható az államnyelvtől eltérő kiírás. Ez azt sugallja, hogy elsődlegesen a helyi lakosokat várják, nem pedig a turistákat, akiknek a többsége inkább az éttermeket és előkelőbb helyeket választják.

3.1.3 A Munkácsi járás kávézóinak és kocsmainak a nyelvi tájképe

Az elvártaktól ellentétbe a Munkácsi járás kávézóinak és kocsmainak a nyelvi tájképe összetettebb, mint például a menzákat vagy pizzériák nyelvi tájképe, viszont a kávézók többségében még mindig csak ukrán nyelvű kiírások olvashatóak (lásd 43-44 kép).

43. kép a „Світ кави” кавезó reklámtáblája

44. kép a „Coffe and flowers” itallapja

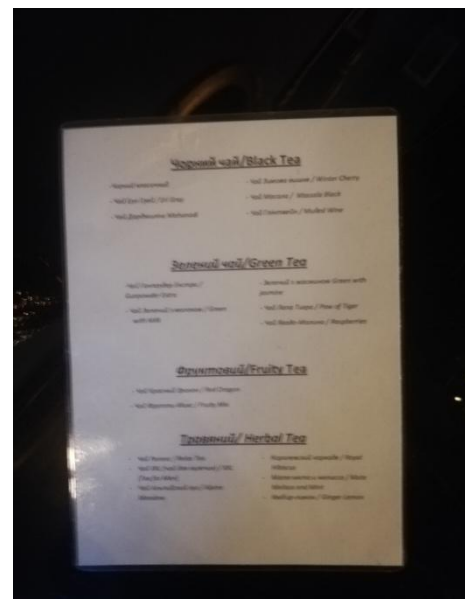

Egyre több kávézó látható térben jelennek meg az államnyelvtől eltérő kiírások. Leggyakrabban az angol nyelv jelenik meg kétnyelvű menükben, mint például már a vendéglátó egység nevében is angol nyelvet használó Time(45. kép) és a Cake Bar(46. kép) ital és ételmenüiben. A menükön kívül a Time kávézóban megfigyelhetőek egyéb angol nyelvű kiírások, mint például a bejárat fölött az a felirat olvasható, hogy „What goes best with a cup of coffe? – Another cup of coffe” vagyis mi megy a legjobban egy csészé kávéhoz? – Még egy csésze kávé. Az ilyen és ehhez hasonló kiírások hozzáadnak a vendéglátó egységek európaiságához, valamint saját példából kiindulva némi felsőbbrendűséget érzet a vendégekkel, akik megértik a kiírások jelentését.

45. kép a Time кавезó étlapja

46. kép a Cake Bar italmenüje

A munkácsi járás vizsgált vendéglátó egységek egyetlen kávézójában volt olvasható magyar nyelv. Ez a kávézó Liza nevet viseli és Beregrákoson községben található. Beregrákos népességének utolsó hivatalos adatai szerint 2001-ben a településen 3266 ember élt, akiknek a 45,58%-a vallotta magát magyarnak. A kávézó négy évvel ezelőtt kezdte meg a működését. A főútról látható kiírások mindegyike ukrán nyelven van. Ugyan ez jellemzi a pizza szórólapot is, ahol csak államnyelven vannak feltüntetve a pizzák nevei (47. kép), viszont a kávézó menüje teljes egészében kétnyelvű, mégpedig az ukrán és magyar nyelven olvasható az ételek, italok leírása, valamint a hozzávalók(48. kép). Beregrákos viszonylag magas magyarságának az aránya mellett az is közre játszik, hogy a vállalkozást vezető család magyar.

47. kép Liza kávézó szórólapja

48. kép Liza kávézó étlapja

НАЗВА MEGNEVEZÉS	ВІДХІЛ ADAG	ЦІНА (грн) ÁR (HUF)	НАЗВА MEGNEVEZÉS
<i>Сніданки</i>			<i>Reggelik</i>
Омлет з шинкою (із 3 яєць)	1 порція	35,00 грн	Sonkás omllett (3 tojásból)
Омлет з салом (3 яєць)	1 порція	35,00 грн	Szalonnás rántotta (3 tojásból)
Омлет з сиром	1 порція	35,00 грн	Sajtos omllett
Яєчня з шинкою (із 3 яєць)	1 порція	35,00 грн	Sonkás tojás (3 tojásból)
Галушки (із 3 яєць)	1 порція	25,00 грн	Tükörtojás (3 tojásból)
Масло вершкове	50 г	10,00 грн	Teavaj
Сир голландський	100 г	30,00 грн	Kemény sajt
Грінки	3 шт.	6,00 грн	Piritós
Хліб (домашній, чорний)	1 кусок	1,00 грн	Kenyér (házi, barna)
<i>Салати</i>			<i>Saláták</i>
Салат із помідорів	200 г	35,00 грн	Paradicsomsaláta
Асорті із свіжих овочів	200 г	35,00 грн	Fris vegyes saláta
Салат із капуста	100 г	10,00 грн	Káposztasaláta
Салат з помідорів у майонезі з часником та сиром	150 г	35,00 грн	Fokhagymás sajtos paradicsomsaláta
Асорті із марінованих овочів	200 г	25,00 грн	Savanyú vegyes saláta
Огірки мариновані	100 г	10,00 грн	Savanyú uborka
Салат з буряку із хрінном	100 г	15,00 грн	Torma saláta
Морква по-корейськи	100 г	15,00 грн	Sárgarépasaláta koreai módon
Салат „Фітнес“ (капуста, куряче філе, кукурудза, майонез)	200 г	40,00 грн	„Fitness“ saláta (káposzta, csirkemell, kukorica, majonéz)
Салат „Цезар“ з грінками (куряче філе, майонез, пармезан, огірки, помідори, салаточай)	300 г	85,00 грн	Cézársaláta piritóssal (csirkemell, majonéz, parmezán, uborka, paradicsom, saláta)

A vizsgált kocsmák nyelvi tájképe az államnyelv és az angol használatából tevődik össze. Két munkácsi kocsmának nyelvi tájképét gyűjtöttük össze. Az első kocsmának a Barry Barr's nevezetű ír kocsmának volt. A második pedig a Big Ben nevezetű angol atmoszférával rendelkező kocsmának volt. Mindkét vendéglátó egység elnevezése csak idegen nyelven olvasható, valamint a Big Ben bejáratánál szereplő angol írásokból az is kiderül, hogy az épület egyúttal rendelkezik egy étteremmel, játszótérrel a gyerekek számára, valamint a pince ad otthont kocsmának (49.kép)

3.2 A Beregszászi járás vendéglátó egységeinek a nyelvi tájképe

A Beregszászi járás újonnan Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának a № 807-IX rendelete alapján alakult 2020. július 17-én. A járást tíz kistérség alkotja, mégpedig két városi: Beregszászi és Nagyszőlősi, valamint a Nagybereznai, Nagybégányi, Kaszonyi, Péterfalvi, Beregkövesdi, Bányai, Tiszaújlaki és Királyházi kistérségek alkotják. A Beregszászi járás és egyben a Kárpátaljai magyarság központja Beregszász. A 2001-es népszámlálási adatok szerint a Beregszászi járás lakosságának 76,1%-a magyar nemzetiségűnek (Molnár–Molnár 2005) vallotta magát, a múlt évi decentralizációs reform következtében viszont a magyarok aránya lényegesen csökkent, mivel a Nagyszőlősi és Ilosvai járással egyetemben egy 209 ezer lakosságú járást alkot (Url 13).

Beregszászi(2005),„Csata” a szimbolikus térért, avagy a látható/láthatatlan anyanyelv című munkájában Beregszászt az első csoportba osztályozta. Kiemeli, hogy Beregszász a legnagyobb arányban magyarok által lakott város Ukrajnában, valamint itt lakik a legtöbb magyar egy településen belül. 16 évvel ezelőtt azt olvashatjuk a tanulmányban, hogy gyakorlatilag minden kiírás kétnyelvű volt a városban, sőt még a szolgáltatói egységek nyitvatartásnál az idő is kelet-európai és kievi időt használtak. A jelen fejezetben megvizsgáljuk, mennyire változott meg majdnem két évtized alatt a város nyelvi tájképe.

A Beregszászi járás Beregszász központtal fontos szerepet tölt be a Beregvidék turizmusában. A vidékre látogató turisták javarészt a gyógy turizmust célozzák meg elsődlegesen, amely a régió etnikai és nemzetiségi kavalkádjával és zamatos boraival és sokszínű konyhájával felejthetetlen élményeket biztosít az ide látogató turisták számára. Ezen turisták számára számos vendéglátó egység nyújt minőségi ellátást.

A munka ezen fejezetében megvizsgálunk a Beregszászi járás 12 egymástól távol álló vendéglátó egysége nyelvi tájképét fogjuk megvizsgálni. Ezen vendéglátó egységek a következők:

- 1) Éttermek: „Arany páva”, „Pacsirta”, „Paprika Csárda”, „Play”, „Sörkert”, „Vadász csárda”
- 2) Pizzázók: „Benvenuto”, „Brandi”, „Parisel”, „Carmen”
- 3) Kávézók: „Point Cafe”, „Lark”, „Gabi”

3.2.1 A Beregszászi járás éttermeinek a nyelvi tájképe

Hires- László Kornélia (2015) szerint egyre több kereskedelmi egység választ magának nemzetközi elnevezést. Legtöbbször az angol kifejezésekkel élnek, viszont az angol mellett az olasz vonatkoztatású vagy éppen francia éttermek is megtalálhatóak a város területén. Beregszász valamint a Beregszászi járás éttermei és vendéglátó egységei erősen koncentráltak. Több étterem található a gyógyfürdők körül, mint például a Pacsirta nevezetű étterem a Pacsirta termálfürdő mellett, a Paprika Csárda, Play gyorsétterem a beregszászi uszoda mellett, valamint a város szívében is több vendéglátó egység található, pl: az Arany Páva vagy az Orchid kávézó és étterem.

A beregszászi járás vizsgált éttermeinek a felében találkozhatunk kétnyelvű kiírásokkal. A Vadász csárda éttermet megközelítve láthatjuk, hogy az étterem neve csak államnyekven van feltüntetve, viszont az étteremben kétnyelvű ukrán-magyar étlapról van lehetőség rendelni olyan tradicionális magyar ételeket, mint a bogrács, babgulyás, halászlé vagy éppen pörköltöt (52 kép).

52. kép a Vadász csárda étlapja

			
Уха із сомна	400 г	85,00 грн.	Halászlé harsásból
Уха із карпа	400 г	80,00 грн.	Halászlé pontyból
Бограч-гуляш	400 г	80,00 грн.	Bográcsgulyás
Солянка м'ясна	400 г	70,00 грн.	Szolyánka hússal
<i>Кészletek</i>			
Гуляш свиний	175/25 г	80,00 грн.	Sertéspörkölt
Гуляш з потрохів та свининою голшською	175/25 г	105,00 грн.	Pacalpörkölt sertéscsülökkel
Гуляш з курячих шлуночків	175/25 г	80,00 грн.	Zázapörkölt
Телятина у сметанному соусі	175/50 г	105,00 грн.	Borjéppaprikás
Курячий попікаш	175/50 г	80,00 грн.	Csirkepaprikás
Гуляш з телятини у винному соусі	175/50 г	105,00 грн.	Vörösboros borjéppörkölt
Кролятина у винно-грибному соусі	230/50 г	105,00 грн.	Nyulpörkölt fehérboros vargányamártással
Гуляш із петушиних ісьє	200 г	130,00 грн.	Kakashere pörkölt
<i>Szárnyas</i>			
Відбивня з курячого філе	180/20 г	75,00 грн.	Rántott csirkemell
Куряче філе-гриль по-оварськи (шнік, сир, гриби)	180/50 г	115,00 грн.	Grillezett csirkemell "Óvári" módra (sonka, sajt, gomba)
Куряче філе-гриль з овочами	180/50 г	95,00 грн.	Grillezett csirkemell friss zöldséggel
Строгановф із курятини	180/25 г	95,00 грн.	Csirke Stroganoff
Куряче філе з перенком та чорничним соусом	180/50 г	95,00 грн.	Őszibarackos csirkemell áfonyaöntettel
Філе куряче по-київськи	200 г	95,00 грн.	Kijevi csirkemell
Запечена гомілка качки	100 г	105,00 грн.	Sült kacsacomb

53. kép reklámtábla a Vadász csárdában

A Vadász csárdához hasonlóan a Sörkert is színes nyelvi tájképnek örvend. Az étteremben két nyelven olvasható az étel és itallap, az információs táblák két nyelven vannak

feltüntetve, mégpedig magyarul és ukránul, a reklámtáblák magyarul vannak feltüntetve, elvan helyezve két irányt mutató angol tábla is, viszont az étterem neve csak államnyelven van feltüntetve a szálloda és étterem szó pedig angolul, így nehéz eldönteni, hogy melyik a domináns nyelv.

54. kép A Sörkert étterem névtáblája

A kétnyelvű éttermek csoportjába csatlakozik a Play gyorsétterem is, amely teljes egészében két nyelven (ukránul és magyarul) jelenít meg minden kiírást az étlapon szereplő ételektől az egyéb szolgáltatásokig, valamint találkozhatunk itt angol nyelvű kiírással is.

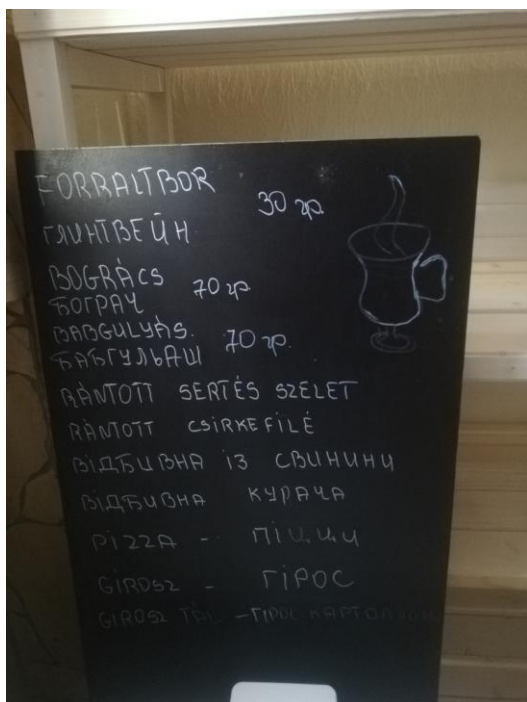
Annak ellenére, hogy az Arany páva magyar eredetű, a Pacsirta étterem pedig egy magyar megnevezésű madár a Paprika csárdának pedig teljesen magyar a neve, ezen kívül csak az étlapokban feltüntetett piros-fehér-zöld zászlók és a magyaros ételek ukrán transliterációja határozza meg a hely nyelvi tájképét, amelyet teljes egészében az ukrán nyelv dominál.

3.2.2 A Beregszászi járás pizzázóinak és kávézóinak a nyelvi tájképe

Három olaszos hangzású pizzázó közül egy volt, amelynek a nyelvi tájképe nem csak államnyelvi dominanciát mutatott. A Benvenuti pizzázó kétnyelvű magyar és ukrán kiírásokkal várja a vendégeit. Itt fontos kiemelni, hogy a magyar nyelv kerül előtérbe, mivel a kézi táblakiírásoknál és az étlapban is először a magyar nyelv szerepel (54. kép).

Ami szintén a magyar vezetésre és tulajdonosokra enged következtetni, az a szembetűnő íráshibák a magyar ételek ukránra való fordítása során. Például a gírosz tál- „gipoc картоплю»” nevet kapta, amely nem csak hogy jelentésben nem egyezik az eredeti írással, még a „з” viszonyzó is hiányzik a fordításból, de vannak egyéb íráshibák is: «бабгульаш», «куруча», «піци».

54. kép egy reklámtábla a pizzázóból

55. kép egy nyelvű étlap

DESSZERTK		
	150gr	250gr
Fagyaltkehely	60.00	85.00
Banánhajó	80.00	
Benvenutti desszert	70.00	
Fagyis natúr forró csoki	60.00	
Natúr forró csoki	60.00	
Fagyalt		
Somlói galuska		
PALACSINTÁK		
Tejfölös, dzsemes, csokis	50.00	
Csirke húsos	65.00	
Fagyis	65.00	
TURMIXOK		
	0,3l	0,5l
Banán, Eper, Csoki, Vanília, Málna, Meggy, Ribizli, Kókusz	35.00	50.00
ALKOHOLMENTES KOKTÉLOK		
Hideg csók, Mojito, Kék Lagúna, Banana	45.00	(0,3l)
Exstasy, Frissen facsart narancslé	45.00	(0,3l)
Natúr csoda, Exotic, Tropic	45.00	(0,3l)

Szintén érdekes, hogy amíg az előzőekben vizsgált vendéglátó egységek étlapjai kétnyelvűek voltak és a két nyelv egymás mellett volt feltüntetve, addig a Benvenutti pizzázó külön lapokon tünteti fel a magyar és az ukrán kiírásokat.

A kávézók nyelvi tájképének a vizsgálatánál az államnyelv teljes dominanciát mutatott, kivéve a Gabi kávézót és cukrászdát, ahol az ukrán nyelv láthatóbb, de még mindig szembeötlő 1-2 kétnyelvű kiírás.

ÖSSZEGZÉS

Az előző fejezetek tartalmából elmondhatjuk, hogy miként jelennek meg a különböző nyelvek Kárpátalja gasztrofesztiváljainak valamint a Munkácsi és Beregszászi járás vendéglátó egységeinek a nyelvi tájképében. Mind a fesztiválok mind pedig a vendéglátó egységek látható terében az államnyelv játssza a legdominánsabb szerepet. A magyar nyelv valamint az angol nyelv javarészt a kétnyelvű kiírásokon szerepel, ahol bár kétnyelvű kiírásról van szó, de a hangsúly a gazdasági érdekeket szolgáló nyelven, jelen esetben az államnyelven van. Emögött számos indok felfedezhető, de a legszembetűnőbb, hogy gazdasági érdekek mentén mozogva a fesztiválon állomásozó eladók vagy éppen egy-egy vendéglátó egység eladója az ukrán ajkú célközösség számára teszi láthatóvá magát a profit maximalizálásának érdekében.

Következtetésként levonható az is, hogy számos angol megnevezésű vagy pedig idegen eredetű vendéglátói egységnevet kerül a látható térbe, amely egyértelműen azt sugallja, hogy városaink előszeretettel belemennének vagy már benne is vannak a globalizáció folyamatában. Az angol nyelv lingua francacént szolgál az eladók és a vásárló között és elősegíti a zökkenőmentes üzletet.

Egy közösség, főképp egy nemzeti kisebbség vitalitását tekintve elengedhetetlen, hogy a kisebbség nyelve látható legyen a térben. Egyrészt azért fontos, mert így magunkénak érezzük egy adott területet, másrészt, mert a gazdasági életképesség szempontjából elengedhetetlen. Ennek alapján Karmacs (2019), Da Silva–Heller (2009) gondolata alapján úgy vélekedik, hogy Kárpátalján a magyar nyelv csak úgy maradhat fent, hogy a helyi árusok és a helyi vásárlók minél magasabb számban vesznek részt a fesztiválokban és ezt továbbgondolva kiveszik a részüket a régió turisztikai-gazdasági életéből.

РЕЗЮМЕ:

Україна та в свій час Закарпаття є туристичною перлиною України. Закарпаття має справді унікальне і незвичайне минуле та сьогодення. Завдяки своєму розташуванню Закарпаття є непридатний регіоном для сільського господарства, оскільки більшу частину території забирають гори. Це і являється причиною, чому Закарпаття ще все економічно відсталий регіон. Більше і більше фахівців бачать розвиток галузі туризму в регіоні, як запоруку розвитку та процвітання. Через події збройного конфлікту на сході України у 2014 році Україна втратила Кримський півострів, який був осередком туризму для України та одним з найважливіших туристичних регіонів. Завдяки історичній спадщині регіону, курортам, горам та гірськолижним схилам та соковитим винам, Закарпаття щороку приваблює все більшу кількість туристів. Є ще один важливий фактор, який значною мірою сприяє розвитку туризму регіону, а саме використання закарпатського слов'янського діалекту, який є унікальним та формує туристичний імідж регіону та допомагає мовознавцям та дослідникам зрозуміти, як мова трансформується в економічний капітал.

Зі змісту попередніх розділів ми можемо сказати, як різні мови з'являються в мовному ландшафті Закарпаття. Як на фестивалях, так і у видимому просторі закладів громадського харчування державна мова відіграє найдомінантну роль. Угорська та англійська мови здебільшого відображені на двомовних написах, де наголос ставиться на мові, що обслуговує економічні інтереси, в даному випадку це українська державна мова. За цим є низка причин, але найбільш очевидною є те, що, рухаючись уздовж економічних інтересів, продавці таким чином питаються максимізувати свої прибутки.

З огляду на життєздатність громади, особливо національної меншини, важливо, щоб мова меншини була видимою у просторі. Це важливо, з одного боку, тому що ми відчуваємо, що володіємо певною територією, а з іншого боку, тому що це важливо для економічної життєздатності, тобто угорська мова може вижити на Закарпатті лише так, що місцеві продавці та місцеві покупці візьмуть участь у фестивалях та стануть членами туристичного та економічного життя регіону.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM:

- 1) Backhaus, Peter 2007. *Linguistic Landscapes. A Comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo*. Clevedon-Buffalo-Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- 2) Bartha Csilla – Petteri Laihonen – Szabó Tamás Péter 2013. Nyelvi tájkép kisebbségben és többségben: egy új kutatás területeiről. *Pro Minoritate* 2013, ősz: 13–28.
- 3) BÁTYSI SZILVIA (2014) Hévíz: nyelvi tájkép orosz ecsettel. *ALKALMAZOTT NYELVTUDOMÁNY* 14: (1-2)
- 4) BEN-RAFAEL, E., E. SHOHAMY, M. H. Amara & N. TRUMPER-HECHT 2006. Linguistic landscape as symbolic construction of the public space: The case of Israel. In: D. Gorter ed. *Linguistic landscape: A new approach to multilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters. 7–30.
- 5) Ben-Rafael, Elizier et al. 2010. Introduction. In Shohamy, Elana et al. eds. *Linguistic Landscape in the City*. Bristol: Multilingual Matters. xi–xxviii.
- 6) Beregszászi Anikó 2005. „Csata” a szimbolikus térért, avagy a látható/láthatatlan anyanyelv. In: Beregszászi Anikó és Papp Richárd szerk., Kárpátalja. Társadalomtudományi tanulmányok. Budapest–Beregszász: MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 158–163
- 7) Berghauer S. (2012): *A turizmus mint kitörési pont Kárpátalján (?)*. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem, Pécs
- 8) Blommaert, J. & Maly, I. (2014) Paper 133. Ethnographic linguistic landscape analysis and social change: A case study. In *Working Papers in Urban Language and Literacies*.
- 9) CABAL-GUARRO, M.2017. Is Russian decommodifying in Catalonia? *Russian Journal of Linguistics* 21 (3): 605–619.
- 10) Cenoz, Jasone – Gorter, Durk 2006. Linguistic Landscape and Minority Languages, *International Journal of Multilingualism*
- 11) Cserniczkó István (2015) Nyelvek vetélkedése a nyelvi tájképben: kárpátaljai példa. *ALKALMAZOTT NYELVTUDOMÁNY*, XV (1-2). pp. 71-84.
- 12) Cserniczkó István (2018) Nyelvpolitika és nyelvi tájkép többnyelvű környezetben: Kárpátalja példája. *Beregszász* 2018
- 13) Cserniczkó István(2019): *Fények és árnyak: Kárpátalja nyelvi tájképéből*. Ungvár: Autdor-Shark.

- 14) Cserniczkó, István (2014) *Szeparatizmus vagy valami más?* KISEBBSÉGGUTATÁS , 23 (3). pp. 99-114. ISSN 1215-2684
- 15) Gavin Lamb and Bal Krishna Sharma (2019) Introduction: Tourism spaces at the nexus of language and materiality. Url. <https://doi.org/10.1515/applirev-2019-0103>
- 16) Helen Kelly-Holmes(2010) Linguistic fetish: The sociolinguistics of visual multilingualism <https://core.ac.uk/download/pdf/59355287.pdf> [2021. február 2]
- 17) HIRES-LÁSZLÓ Kornélia (2015) Nyelvi tájkép és etnicitás Beregszászon. In: Márku Anita–Hires-László Kornélia (szerk.): *Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép.* Ungvár, AutdorShark, 160–185.
- 18) *HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA(2018a): NYELVI TÁJKÉP BEREGSZÁSZBAN. MULTIKULTURALIZMUS ÉS DIVERZITÁS A 21. SZÁZADBAN* Nemzetközi tudományos konferencia, Beregszász, 2018. március 27–28
- 19) HIRES-LÁSZLÓ Kornélia(2018b) A nyelvi tájkép változása Beregszászon és nyelvterületek térben és időben. *Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból IV.*
- 20) Karmacsi Zoltán (2018b): Egy kárpátaljai gasztrofesztivál nyelvi tájképe. In: Nagy-Kolozsvári Enikő – Kovács Szilvia szerk. *Multikulturalizmus és diverzitás a 21. században.* Absztraktkötet. RIK-U Kft, Ungvár, 2018: 136–139.
- 21) Karmacsi Zoltán (2017) A nyelvi tájkép változásának egy aspektusa. In: Márku Anita – Tóth Enikő szerk. *Többnyelvűség, Regionalitás, Nyelvoktatás. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból III.* Ungvár, „RIK-U”. 54–60.
- 22) KARMACSI ZOLTÁN (2018a). Kárpátalja turisztikai vonzerőinek nyelvi tájképe, *Metszetek, Társadalomtudományi folyóirat, Vol 7, №1*
- 23) Karmacsi Zoltán(2014a) Település és utcanevek Kárpátalja magyarlakta településein. In: Beregszászi Anikó és Hires – László Kornélia szerk. *Meszelt falakon túl. Születésnap kiadványkötet Kótyuk István tiszteletére.* –Beregszász: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Magyar Tanszéki Csoport, Hodinka Antal Intézet
- 24) Karmacsi Zoltán(2014b) Vizuális kétnyelvűség az új törvény adta lehetőségek. In: Bárány Erzsébet és Csernyicskó István szerk. *Az ukrán-magyar kapcsolatok múltja és jelene. Nemzetközi tudományos konferencia előadásai. V.* – Ungvár: Pagyak Kiadó
- 25) Karmacsi Zoltán(2017) *TURIZMUS ÉS NYELVI TÁJKÉP, Nyelvi tájkép, nyelvi sokszínűség,* Scientia Kiadó, Csíkszereda
- 26) Karmacsi Zoltán(2019): Kárpátaljai gasztrofesztiválok nyelvi tájképe. In: Lajos Katalin, Tapodi Zsuzsa szerk. *Köztes terek.* Scientia, Kolozsvár, 2019: 299–317.

- 27) LAIHONEN, Petteri–CSERNICSKÓ István(2017) Kísérlet egy összehasonlító vizsgálatra: a nyelvi tájkép dél-szlovákiai, székelyföldi és kárpátaljai falvakban.
- 28) Landry, R., and R. Y. Bourhis. (1997). “Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study.” *Journal of Language and Social Psychology* 16(1): 23–49
- 29) Landry, Rodrigue – Bourhis, Richard Y. 1997. Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology* 16(1): 23–49.
- 30) MÁRKU ANITA (2017) Kárpátaljai magyarul a mémek világában. Nyelvi tájkép, nyelvi sokszínűség. Nyelvhasználati terek és nyelvi sokszínűség. Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Csíkszeredai Kar, Humántudományok Tanszék
- 31) Molnár D. István(2013) A hatalomváltások hatása Kárpátalja népességszámának alakulására 1869-től napjainkig, Egyetemi doktori(PhD) értekezés, Debreceni Egyetem, Természettudományi Doktori Tanács, Földtudományok Doktori Iskola, Debrecen
- 32) Molnár József, Molnár D. István (2005) Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében, Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv- és Taneszköztanácsa. Beregszász: Poliprint.
- 33) Monica Heller, Adam Jaworski and Crispin Thurlow (2014) Sociolinguistics and tourism – mobilities, markets, multilingualism
- 34) Nyíri Kristóf (2011) Kép és idő. Budapest, Magyar Mercurius.
- 35) OSZKÓ Beatrix, Larisa Ponomareva(2018) Város és falu – nyelvi tájkép a komi-permjákoknál. In: Tódor Erika-Mária; Tankó Enikő; Dégi Zsuzsanna (szerk.) Nyelvi tájkép, nyelvi sokszínűség. Nyelvhasználat, nyelvi tájkép és gazdasági élet (I.), Scientia, Kolozsvár, ISBN 978-606-975-015-5, 2018
- 36) Pavlenko, A. (2009) Language conflict in Post-Soviet linguistic landscapes. *Journal of Slavic Linguistics*, 17, 1-2. pp. 247–274.
- 37) Reh, M. (2004) Multilingual writing: A reader-oriented typology—with examples from Lira Municipality (Uganda). *International journal of the sociology of language* 170. pp. 1–41.
- 38) Sass Enikő (2016) Kárpátalja fesztiváljainak elemzése internetes megjelenésük alapján. In: Jászberényi M, Zátori A, Ásványi K szerk. *Fesztiválturizmus*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 368–382.
- 39) SCOLLON, Ron – SCOLLON, Suzie Wong: Discourses in Place. Language in the Material World, Routledge, London, 2003

- 40) Shohamy, E. & Waksman, S. (2009) Linguistic landscape as an ecological arena: Modalities, meanings, negotiations, education. In Shohamy E. & Gorter. D. (eds.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York, NY & London: Routledge.
- 41) Shohamy, E., and D. Gorter. (eds.). (2009). *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. New York: Routledge.
- 42) SHOHAMY, Elana: *Language policy. Hidden agendas and new approaches*, Routledge, London, 2006.
- 43) Sorbán Angella (2017) *Nyelv – gazdaság – tájkép. A gazdasági nyelvi tájkép kutatásának néhány lehetséges iránya erdélyi nézőpontból*. Nyelvi tájkép, nyelvi sokszínűség, Scientia Kiadó, Csíkszereda
- 44) SPOLSKY, B.(2009). *Language management*. Cambridge University Press.
- 45) SZABÓ Tamás Péter(2015) *Nyelvi tájképek és kutatóik. Mi minden fér a képre?*
- 46) Tarpai J.(2013) *A természeti és társadalmi erőforrások szerepe Kárpátalja turizmusfejlesztésében és hatása a területfejlesztésre*. PhD értekezés, Pécs
- 47) THURLOW, C. & JAWORSKI, A. 2010. *Tourism Discourse: Language and Global Mobility*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
- 48) Славік Р.В (2019) РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОУКРАЇНСЬКИХ ТЕНДЕНЦІЙ, Науковий вісник Ужгородського Університету
- 49) Молнар О.С., Марченко О.І. Оцінка наявного туристично-рекреаційного потенціалу рекреаційних зон Закарпаття: URL: http://www.transcarpathiatour.com.ua/publications/statia2_ind.html
- 50) Url1 <http://www.nytud.hu/nyelvitajkep/>
- 51) Url. 2 http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/turism/tur_potoki.pdf
- 52) Url. 3 <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3219876-zakarpatta-otrimalo-na-remont-dorig-derzavnogo-znacenna-17-milarda.html>
- 53) Url. 4<https://zakarpattya.net.ua/News/210887-6-objektiv-kulturnoi-spadshchyny-Zakarpattia-mozhut-uviiyti-do-prohramy-Velyka-restavratsiia-FOTO>
- 54) Url. 5 Туристичний бренд Закарпаття <https://zaktour.gov.ua/law-base/>
- 55) Url.6 <https://karpataljalap.net/2019/11/10/v-beregszaszi-szent-marton-ujborfesztival-es-libator>
- 56) Url. 7 <https://karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-ma/karpatalja-ma-elkezdodott-az-v-beregszaszi-szent-marton-ujborfesztival-es-libator/>
- 57) Url. 8 <https://kiszozszo.net/2019/01/12/duborog-a-munkacsi-vorosborfesztival/>

- 58) Url.9 <https://kmksz.com.ua/2020/01/19/beharangozo-xiv-mezogecsei-nemzetkozi-bollerverseny/>
- 59) Url.10 http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/turism/tur_potoki.pdf
- 60) Url.11 <https://mukachevo-rada.gov.ua/events/festival-yarmarok-varishska-palachinta>
- 61) Url.12 <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2853514-mukacivskij-zamok-torik-vidvidalo-ponad-245-tisac-turistiv.html>
- 62) Url. 13 <https://karpatalja.ma/karpatalja/kozelet/letrejott-az-uj-beregszaszi-jaras/>